

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

T.C.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AİLE ÇALIŞMALARI ANA BİLİM DALI

AİLE ÇALIŞMALARI TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

GÖÇMEN KADINLARIN TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI
ŞİDDET ALGILARI: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ

Gazal AYDOĞDU

Yüksek Lisans Tezi

1. Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILINÇ

2. Danışman

Doç. DR. Azime ARISOY

BURDUR-2025

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE ÇALIŞMALARI ANA BİLİM DALI
AİLE ÇALIŞMALARI TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**GÖÇMEN KADINLARIN TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI
ŞİDDET ALGILARI: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ**

Gazal AYDOĞDU
Yüksek Lisans Tezi

1. Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILINÇ

2. Danışman

Doç. DR. Azime ARISOY

Jüri: Prof. Dr. Özlem TAGAY

Jüri: Doç. Dr. Hatice KILINÇ

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Göçmen Kadınların Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Deneyimleri: Şanlıurfa Örneği” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

20/01/2025

Gazal AYDOĞDU

İmza:

TEŞEKKÜR METNİ

Yüksek Lisans eğitimi sürecim boyunca desteklerini esirgemeyen tez sürecimde geribildirimleriyle yol ve yöntem gösteren Değerli Danışman hocan Sayın Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kılınç'a çok Teşekkür ederim. Tez sürecimdeki katkılarıyla birçok zorluğu kolaylığa çeviren değerli 2. danışmanım Doç. Dr. Azime Arısoy'a desteklerinden dolayı çok teşekkür ederim. Jüri olarak olumlu katkıları ve görüşleri için Prof. Dr. Özlem Tagay ve Doç. Dr. Hatice Kılınç'a teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek lisans ders sürecimde devam etmem için büyük bir motivasyon desteği sunan, birlikte çok keyifli ve verimli çalışmalar yürüttüğüm akademik anlamda bugünümün mimarı Değerli Hocam Doç. Dr. Sevinç Sütü 'ye çok teşekkür ederim. Yüksek lisans tez sürecimde değerli katkıları sahaya dair kıymetli bilgileriyle ve yol yöntem göstermesiyle verdiği destek için UNFPA Saha Sorumlusu Gözde Yaşar'a çok teşekkür ederim.

Saha araştırması ve odak grup görüşmelerinde tercümanlık desteği, oturumlardaki katkıları ve bütün emekleri için kıymetli arkadaşım Ayşe Güneş'e çok teşekkür ederim. Katılımcıların tespit edilmesi konusunda sahadaki bilgi ve deneyimini esirgemeyen değerli arkadaşım Fethiye Küsmür 'e çok teşekkür ederim.

Bu araştırmaya katkı sunan kıymetli yaşam deneyimlerini ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadelelerini paylaşan isimlerini belirtemediğim değerli katılımcılara, bu çalışmanın ortaya çıkmasına sağladıkları destekler için çok teşekkür ederim.

Ve toplumsal cinsiyetin rol ve kalıp yargılarına yaşamıyla başkaldıran, güçlü kadının, mücadelecı ruhun kıymetli bir örneği olan ablam Zir. Yük. Müh. Necla Aydoğdu'ya yüksek lisans ve tez sürecimdeki bütün katkıları ve emekleri için çok teşekkür ederim.

Yaşamın her alanında yanlış olan otoritelere boyun eğmeyen hakkını ve hukukunu savunan ve bu mücadelelerinden dolayı bedel ödeyen bütün güçlü kadınlara...

(AYDOĞDU, Gazal, Göçmen Kadınların Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Algıları: Şanlıurfa Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2025)

ÖZET

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDS) birçok insanın yaşamında kalıcı fiziksel ve psikolojik izler bırakan bireye sırf cinsiyetinden kaynaklı yöneltilen şiddettir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete; engelli kadınlar, engelli kız çocukları (özellikle çoklu engelle sahip olanlar, zihinsel engelli olanlar), afet mağduru kız çocukları ve kadınlar, kurum bakımındaki kadın ve kız çocukları daha fazla maruz kalmaktadırlar. TCDS açısından dezavantajlı bireyler arasında daha hassas gruplardan biri de göçmen kadınlar olmaktadır. Menşe ülkelerinde afetler, kıtlık, şiddet, baskı gibi nedenlerle göç etmek durumunda kalan göçmen kadınlar gerek yolculuk esnasında gerekse de vardıkları ülkede toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalabilmektedirler. Göçmen kadınların geldikleri ülkede barınma problemleri, statülerinin olmaması, gittikleri ülkenin dilini bilmemeleri, kurumsal hizmetlere (emniyet, jandarma, savcılık, ŞÖNİM, vs.) nasıl ulaşacaklarını bilmemeleri veya yasal haklarının bilgisine sahip olmamalarından, kültürel kodlar ve toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı dezavantajlı olma halleri daha yüksek olmaktadır. Bütün bu durumlar bir araya gelince göçmen kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalma olasılığı artmaktadır.

Bu araştırma ile amaçlanan toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti ve bu şiddet türlerini tanımlamakla birlikte sahada göçmen kadınların maruz kaldığı TCDS'ye bakış açılarını ve kendi tanımlamalarını ortaya koymaktır. Çalışmanın bu alanda yapılan birçok çalışmadan ayrılan yönü ise günümüzde birçok Birleşmiş Milletler kurumunda (UNHCR, UNFPA vb.) olduğu gibi toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti “mağdur” değil “maruz kalan” odaklı olarak ele alarak kadının mağduriyeti üzerinden kadının güçsüzleştirilmesi yerine maruz kalan odaklı bakış açısıyla kadının güçlenmesinin önünü açmak amaçlanmaktadır.

Bu araştırmada Şanlıurfa ilinde saha çalışması yapılarak TCDS'ye maruz kalan Suriyeli göçmen kadınlardan bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Verilerin toplanması için çalışma grubuyla 7'şer kişiden oluşan 2 grupta odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Bu odak grup görüşmeleri ile Şanlıurfa ilinde yaşayan 14 Suriyeli göçmen kadının toplumsal cinsiyete

dayalı şiddet tanımlamaları, bu şiddete bakış açıları ve bu şiddetten korunma ve müdahale yöntemleri hakkında bilgi alınmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, göçmen kadın, odak gurup görüşmesi vb.

(AYDOĞDU Gazal, Immigrant Women's Perceptions of Gender-Based Violence: The Case of Şanlıurfa, Master's Thesis, Burdur, 2025)

ABSTRACT

Gender-based violence (GBV) is violence directed against individuals solely because of their gender, which leaves permanent physical and psychological scars in the lives of many people. Women with disabilities, girls with disabilities (especially those with multiple disabilities, mental disabilities), girls and women victims of disasters, women and girls in institutional care are more vulnerable to gender-based violence. Migrant women are one of the more vulnerable groups among disadvantaged individuals in terms of GBV. Migrant women who are forced to migrate due to disasters, famine, violence and oppression in their countries of origin may be exposed to gender-based violence both during the journey and in the country of arrival. Migrant women are more likely to be disadvantaged due to housing problems, lack of status, not knowing the language of the country of destination, not knowing how to access institutional services (police, gendarmerie, prosecutor's office, ŞÖNİM, etc.) or not being aware of their legal rights, cultural codes and gender roles. When all these situations come together, migrant women are more likely to be subjected to gender-based violence.

The aim of this research is to define gender-based violence and its types, as well as to reveal the perspectives and self-definitions of GBV experienced by migrant women in the field. The aspect of the study that differs from many studies conducted in this field is that it aims to pave the way for women's empowerment with a victim-oriented perspective instead of disempowering women through women's victimization by addressing gender-based violence as “exposed” rather than “victim” oriented, as in many United Nations institutions (UNHCR, UNFPA, etc.) today.

In this study, a study group was formed from Syrian migrant women who were exposed to GBV by conducting fieldwork in Şanlıurfa province. In order to collect the data, focus group interviews were conducted with the study group in 2 groups of 7 people each. With these focus group interviews, it was tried to get information about the definitions of gender-based violence, perspectives on this violence and methods of protection and intervention from this violence of 14 Syrian migrant women living in Şanlıurfa.

Keywords: Gender, Gender-Based Violence, Migrant Women, Focus Group Interviews, etc.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	i
TEŞEKKÜR METNİ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
SEMBOLLER VE KISALTMALAR.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ VE AMACI

1.1. Araştırmanın Problemi	5
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi	6

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Göçmen Kadınların Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Algıları: Şanlıurfa Örneği.....	7
2.1.1. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet	7
2.1.1.1. Toplumsal Cinsiyet	7
2.1.1.2. Şiddet	7
2.1.1.3. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet.....	8
2.1.1.3.1. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Türleri.....	9
2.1.2. Göç ve Göçmen Kadınlar	15
2.1.2.1. Göç	15
2.1.2.1.1. Göç Türleri	16
2.1.2.1.2. Göçün Nedenleri.....	16
2.1.2.1.3. Türkiye’de Göç.....	17
2.1.2.1.4. Suriyeli Göçmenler ve Geçici Koruma Statüsü	18
2.1.2.1.5. Suriyeli Göçmen Kadınlar	18
2.1.2.1.6. Suriyeli Göçmen Kadınlar ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet ..	20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Modeli	22
3.2. Araştırmanın Çalışma Gurubu.....	23
3.3. Verilerin Toplanması.....	24
3.4. Veri Toplama Teknikleri	24
3.5. Verilerin Analizi.....	25

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULARIN YORUMLANMASI

4.1. Odak Grup Görüşmeleri Yapılan Grupların Analizi	27
4.2. Odak Grup Görüşmelerinin Analizi	28
4.2.1. Göçmen Kadınların Toplumsal Cinsiyet Tanımlamaları.....	29
4.2.2. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Göçmen Kadınların Bakış Açıkları.....	34
4.2.3. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele Deneyimleri.....	38

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Tartışma.....	44
5.2. Sonuç ve Öneriler	48
KAYNAKÇA	52
EKLER.....	56
EK 1. Odak Grup Oturumu Soru Formu	56
EK 2. Aydınlatılmış Onam Formu	57
ÖZGEÇMİŞ	59

SEMBOLLER VE KISALTMALAR

DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
IOM	: International Organization for Migration- Uluslararası Göç Örgütü
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
LGBTİQ+	: Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Trans, İnterseks, Queer Plus
OHCHR	: Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği)
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TCDS	: Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet
TNSA	: Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UN WOMEN	: United Nations Entity For Gender Equality & Women's Empowerment (Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlenmesi Birimi)
UNFPA	: United Nations Population Fund- Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
UNHCR	: United Nations High Commissioner For Refugees (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği)
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Odak Grup Katılımcı Bilgileri	27
Tablo 2. Odak Grup Katılımcı Bilgileri	28
Tablo 3. Toplumsal cinsiyetin göçmen kadınların yaşamlarına etki ettiği alanlar; ...	33
Tablo 4. TCDŞ'nin Oluşturucuları/Yaratıcıları	37
Tablo 5. Göçmen kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele deneyimleri	42

GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde toplumlar göç hareketlerine tanık olmuşlardır. Savaş, kıtlık, doğal afetler insanları göç etmeye iten faktörler arasındadır. Aynı zamanda yeni yerler görme, refah düzeyi daha iyi bir ülkede yaşama isteği de göç etme konusunda insanları teşvik etmektedir. Göç hareketleri bireysel olduğu kadar savaş kıtlık ve doğal afetler nedeniyle kitlesel de olabilmektedir. Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) Dünya Göç Raporu'nda doğdukları ülkeden başka bir ülkede yaşadıkları tahmin edilen bireylerin sayısı 272 milyon olarak belirtilmiştir (IOM, 2020). Türkiye coğrafi konumu itibariyle tarih boyunca birçok göç hareketine ev sahipliği yapmak durumunda kalmıştır. 2011 yılında yaşanan Suriye krizi ile birlikte kitlesel bir göçle karşı karşıya kalan Türkiye sınır şehirlerine sığınan Suriyeli göçmenleri kabul etmek durumunda kalmıştır. Türkiye'de yaşayan Suriyelilere geçici koruma kimlik belgesi verilerek ülkede eğitim, sağlık ve sosyal haklardan faydalanmaları sağlanmıştır. Türkiye'de yaşayan Suriyeliler'in sayısı yaklaşık 3.6 milyondur. Geçici koruma statüsü altında bulunan Suriyeli ve 330.000'dir. Suriyeli olmayan ve uluslararası koruma başvuru sahibi ile birlikte yaklaşık 4 milyon kişi kendi ülkesi dışına zorla yerinden edilmiş ve bu kişilerin yaklaşık yarısını kadınlar oluşturmaktadır (UNCHR, 2021). Bu nüfusun yarısını oluşturan kadınlar ve kız çocukları savaş ve göç durumlarında toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalma konusunda daha dezavantajlı konumda olmaktadır. Konuyla ilgili literatür araştırması yapıldığında Yıldızıtugay (2021) tarafından Göç Sürecinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet: Göçmen Kadınların Deneyimleri adlı çalışmada 22 kadınla yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda kadınların, göçü toplumsal cinsiyet temelli uygulamalarla bir baş etme stratejisi olarak kullandıkları ortaya çıkmıştır. Bekçi (2023) tarafından Kilis'te Erken Evlilikler ve Aile içi Şiddet çalışmasında 10 GK altında bulunan kadınla yapılan araştırma sonucu; kadınların mükerrer şiddete maruz kaldığı, iş veya ekonomik problemlerin aile içi şiddetin görülme sıklığını arttırdığı vb. bulgulara ulaşılmıştır. Serin (2024) tarafından TCDSŞ 'ye maruz bırakılan geçici koruma altındaki 10 kadınla yapılan görüşmeler sonucu katılımcıların TCDSŞ 'ye maruz bırakılma durumlarına mülteci kimliğinin de eklenmesi ile kesişimsel ayrımcılığa maruz bırakıldıklarını, daha fazla risk altında olduklarını, profesyonel desteğin bu riskin azaltılmasında önemli bir paya sahip

olduğunu işaret etmiştir. Bu durum uluslararası kurum ve kuruluşlarında raporlarında da dile getirilmiştir. Türkiye’de yaşayan göçmen kadınların karşılaştıkları şiddet CEDAW (Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi) Komitesi tarafından 4 Temmuz 2022 tarihli Nihai Tavsiye Kararlarında değinilmiş ve komite Türkiye devletine kesişimsel şiddet biçimleriyle karşılaşan göçmen ve mülteci kadınlar için özellikle destek mekanizmalarının oluşturulması tavsiyesinde bulunmuştur (CEDAW, 2022). Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü Reem Alsalem de Temmuz 2022’te Türkiye’ye yaptığı ziyaretin ardından Nisan 2023’te hazırladığı raporda, geçici koruma altındaki Suriyeli kadınların yanı sıra Suriyeli mülteciler, göçmenler, belgesiz göçmenler veya düzenli göçmen statüsüne sahip olmayan diğer kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddet riski altında olduğunu vurgu yapmıştır (Mor Çatı, 2024).

Gerekli raporlar ve saha araştırması yapılması sonucu Türkiye’de yaşayan göçmen kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddette maruz kalma noktasında riski altında oldukları ortaya konulmuştur. Bu risk durumu konunun önemine dikkat çekmemize sebebiyet vermektedir. Mülteciler ve Sığınmacılarla Dayanışma Derneğinin 2024 verilerine göre Türkiye’de Suriyeli sayısı en fazla olan iller arasında İstanbul ve Gaziantep’ten sonra 272 bin 882 kişi ile üçüncü sırada bulunan Şanlıurfa araştırma için uygun örneklem alanı olarak tercih edilmiştir (Mülteci-Der, 2024). Araştırma konusu olarak toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin tercih edilmesinde Şanlıurfa’da yaşayan bu Suriyeli nüfusun yarısından fazlasını kadınların ve kız çocuklarının oluşturması ve bu kesimin toplumsal cinsiyete dayalı şiddette maruz kalma potansiyelinin yüksek olmasıdır.

Toplumsal cinsiyet kişinin doğuştan sahip olduğu biyolojik cinsiyetinin yanında bireyler toplum tarafından aktarılan cinsiyet rolleri olarak tanımlanabilmektedir. Toplumsal cinsiyetin bireylere dayattığı rol ve kalıp yargılar beraberinde toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti de meydana getirebilmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDS) Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi tarafından “bireye cinsiyeti veya toplumsal cinsiyeti temelinde yöneltilen şiddet” şeklinde ifade edilmiştir (OHCHR, 2020). Bireye cinsiyetinden dolayı yöneltilen şiddet kişinin doğuştan sahip olduğu hakların çiğnenmesine ve kişinin mağduriyet yaşamasına sebebiyet vermektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin birçok farklı boyutu ve çeşidi

bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet türleri arasında: Fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet, zararlı geleneksel uygulamalar ve dijital (siber zorbalık, ısrarlı takip, istismar vb.) olarak sayılabilir. Bütün bu şiddet türlerinin maruz kalan üzerindeki etkileri farklı olmakla birlikte bireyin iyilik haline zarar verdiği ve gündelik yaşamında olumsuz etkiler yarattığı yadsınamaz bir durumdur.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan gruplar kadınlar, çocuklar ve dezavantajlı gruplar (LGBTİ+ bireyler) olarak sıralanabilir. Dezavantajlı gruplar da kendi aralarında statüleri, toplumdaki konumları bakımından daha riskli durumda olabilmektedirler. Kadınlar toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda dezavantajlı konumdadırlar ancak göçmen kadınlar gerek menşe ülkelerinde maruz kaldıkları TCDŞ ve gerekse de ulaştıkları ülkede statülerinin belirsizliği, temel hak ve hizmetlere ulaşma konusundaki bilgi yetersizliği veya bunlara ulaşmanın önündeki engeller göçmen kadınları TCDŞ konusunda daha riskli bir konuma taşımaktadır (Serin, 2024). Bu çalışmada Şanlıurfa ilinde yaşayan ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan göçmen kadınlarla odak grup görüşmeleri yapılarak konunun önemine dikkat çekilmeye çalışılmaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda literatür taraması ile TCDŞ tanımı, çeşitleri ve boyutlarının açıklanmasından sonra, TCDŞ ye maruz kalan göçmen kadınların tanımlamaları, deneyimleri ve mücadele yöntemleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma ile Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmen kadınların maruz kaldıkları toplumsal cinsiyete dayalı şiddete bakış açılarının ve bu şiddetle karşı karşıya kaldıklarında mücadele ve müdahale yöntemlerinin anlaşılması açısından literatüre katkı sağlamaktadır.

Araştırma toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin toplumda gelenek olarak kültürel aktarımına dikkat çekmektedir. Toplumun en küçük yapı birimi olan aile bu olumsuz kültür aktarımında geleneksel ailelerde bir köprü görevi görmektedir. Araştırmayı aile çalışmaları açısından ele aldığımızda göçmenleri hedef alan bir çalışma olmasıyla birlikte benzer coğrafya ve toplum yapısına sahip topluluklara indirgenebileceği düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ VE AMACI

1.1. Araştırmanın Problemi

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDS), birçok bireyin maruz kaldığı ancak birçok şiddet türünün doğru anlaşılmadığı veya şiddet olarak algılanmadığı bir düzlemde resmi kayıtlara geçirilmesi ve raporlamalara yansıtılması noktasında eksikliklerin yaşandığı bir toplumsal problemdir. Bu araştırmada öncelikle toplumsal cinsiyete dayalı şiddet tanımlanmakta ve bu şiddete maruz kalan kadınlar ve özelde de göçmen kadınlar ele alınarak sahadaki probleme farkındalık oluşturulmaya çalışılmaktadır. Göç sürecine dahil olan kadınların ve kız çocuklarının; her türlü ayrımcılık, eşitsizlik ve istismardan korunması önem teşkil ederken bu konuların birçok ülkede hâlâ ele alınmadığı için kadınlara yönelik politikalar geliştirilmemektedir (Barın, 2015). Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan göçmen kadınların yaşadığı problemler toplumda görülmemekte, sesleri duyulmamakta ve bu yüzden müdahale yöntemlerinin geliştirilmesinde de eksiklikler yaşanmaktadır. Müdahale yöntemlerinin geliştirilememesi ile birçok göçmen kadınların ve kız çocuklarının TCDS 'ye maruz kalma riskini arttırmaktadır. Bu problem bu araştırmanın gerekliliğini elzem kılmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Dünyanın birçok ülkesinde varlığı hissedilen toplumsal cinsiyete dayalı şiddet toplumsal normların etkili olduğu Türkiye'de de insan yaşamında derin izler bırakmaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan gruplar arasında bulunan göçmen kadınlar dezavantajlı konumları ile daha çok etkilenmektedirler. Bu araştırma ile amaçlanan göçmen kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddet algılarından yola çıkılarak onların toplumsal cinsiyete dayalı şiddet tanımlamalarını yapmak ve bu şiddet türlerini tanımlamakla birlikte sahada göçmen kadınların maruz kaldığı TCDS ye bakış açılarını ve kendi tanımlamalarını ortaya koymaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırmanın bu alanda yapılan birçok araştırmadan ayrılan yönü ise günümüzde birçok Birleşmiş Milletler kurumunda (UNHCR, UNFPA vb.) olduğu gibi toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti “mağdur” değil “maruz kalan” odaklı olarak ele alarak kadının mağduriyeti üzerinden kadının güçsüzleştirilmesi yerine maruz kalan odaklı bakış açısıyla kadının güçlenmesine dikkat çekerek farklı bir açısı oluşturmaktır. Bu araştırma, göçmen kadınların kendi tanımlamaları ve deneyimleri üzerinden toplumsal cinsiyete dayalı şiddete müdahalede bir kaynak görevi görmektir. Bu araştırmanın, bu alanda yapılacak araştırma ve çalışmalarda literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Göçmen Kadınların Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Algıları: Şanlıurfa Örneği

2.1.1. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet

2.1.1.1. Toplumsal Cinsiyet

Biyolojik cinsiyet, üreme sistemleri de dahil olmak üzere kadını ve erkeği tanımlayan biyolojik ve fiziksel özellikleri ifade ederken, toplumsal cinsiyet; roller, sorumluluklar, fırsatlar ayrıcalıklar, beklentiler ve sınırlamalar gibi herhangi bir kültürde kadınlar ve erkekler arasında öğrenilen sosyal farklılıkları ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet, bir toplumda veya kültürde erkek veya kadın olmaya yüklenen anlamları ifade etmektedir. Yani bir bakıma kadın ve erkeğin rolünü sorumluluklarını ve ayrıcalıklarını belirleyen, bir toplumsal cinsiyet kimliği meydana getirilir (Yıldızıtugay, 2021). Toplumsal cinsiyet biyolojik cinsiyetten farklı olarak doğuştan değil yaşayarak toplum içinde öğrenilen kadınlık ve erkeklik rolleri olarak tanımlanabilmektedir. Toplumsal cinsiyet toplumda bireylerin zaman zaman özgürlüklerini kısıtlayan, yaşam alanlarını daraltan bir olgu olarak insan yaşamına etki etmektedir. Kadın ve kız çocuklarının yaşamda kendini gerçekleştirmeleri, eğitim, istihdam ve sosyal yaşama katılım konusunda sınırlamalar getirerek olumsuz etkiler oluşturmaktadır.

2.1.1.2. Şiddet

Şiddet kavramı Arapçadan dilimize geçen; kelime anlamı olarak iki temel anlamda kullanılmaktadır. Birinci anlamı; bir hareketin, gücün derecesi ve sertliği olarak ifade edilirken ikinci anlamı ise karşı fikirde olana kaba kuvvet kullanma, duygu ve düşüncede aşırılık anlamı gelmektedir. (Köknel, 2013) Şiddetin Türkiye Cumhuriyeti kanunlarındaki tanımı ise 6284 Sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” da şu şekilde ifade edilmektedir: ‘2. Madde’ Şiddet, kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda

meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranıştır (<https://www.mevzuat.gov.tr/>). Şiddet, kelime kökeni ve mevzuatlardaki tanımlarının yanında insan hayatı üzerindeki etkisi ile ele alındığında bireyi fiziksel, psikolojik olarak yaralayabilmekte hatta aşırıya kaçtığında insan hayatının ortadan kalkmasına sebebiyet verebilmektedir.

2.1.1.3. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet bireye sırf cinsiyetinden kaynaklı olarak gerçekleştirilen şiddettir. Erkekler ile kadınlar arasında toplumsal olarak atfedilen (cinsiyet) farklılıklara dayanan ve kişinin iradesi dışında gerçekleştirilen; tehdit etme, zorlama da dahil olmak üzere fiziksel, cinsel veya zihinsel zarara ve acıya sebep olan; özel veya kamusal olarak gerçekleştirilebilen her türlü eylemi ifade eder. Cinsel şiddet, duygusal (psikolojik) şiddet, fiziksel şiddet, zararlı geleneksel uygulamalar ve sosyo-ekonomik şiddeti kapsamaktadır. Bundan en çok etkilenen grup ise kadınlardır, yalnız ya da düşük ekonomik koşullarda yaşayan aile üyesi kız çocukları ve göçmen topluluklarıdır (Keygnaert, 2012). Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete toplumda bulunan birçok birey maruz kalmakla birlikte, TCDSİ için riskli bazı dezavantajlı gruplar bulunmaktadır. Bu gruplar arasında kadınlar, genç kızlar, erkek çocukları, LGBTİ+ bireyler daha dezavantajlı konumda olmaktadır.

BM, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin ortaya çıkış biçimlerini şöyle sıralamaktadır:

- Yakın partner şiddeti (dayak, psikolojik taciz, evlilik içi cinsel şiddet, kadın cinayeti)
- Cinsel şiddet ve taciz (nitelikli cinsel saldırı, zorla cinsel eylemler, istenmeyen cinsel girişimler, çocuğa yönelik cinsel istismar, zorla evlendirme, sokakta taciz, cinsel taciz, siber taciz)
- İnsan ticareti (kölelik, cinsel istismar)
- Kadın sünneti
- Çocuk yaşta evlilik

2.1.1.3.1. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Türleri

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin ortaya çıkış biçimleri ile birlikte bu şiddet türleri farklılıklar göstermektedir. Toplumda en belirgin haliyle bilinen şiddet türü fiziksel şiddet olsa da toplumsal cinsiyete dayalı şiddet türleri şu şekilde sıralanabilir:

- Fiziksel Şiddet
- Cinsel Şiddet
- Psikolojik Şiddet
- Ekonomik Şiddet
- Zararlı Geleneksel Uygulamalar

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği [UNHCR] tarafından yapılan bu sıralamada Aile İçi Şiddet başlığı da ele alınmıştır. Ancak bu araştırmada yukardaki başlıklar ele alınacağı için bu beş başlığın verilmesi uygun bulunmuştur.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet türleri farklı boyutları olsa da kesişimsel birçok noktası bulunmaktadır. Her birinin maruz kalan üzerindeki etkisi ciddi boyutlarda olabilmektedir. Daha görünür somut etkileri olan fiziksel ve cinsel şiddet yasal boyutlarıyla dikkate alınsa da psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve zararlı geleneksel uygulamalar da maruz kalan kişinin günlük yaşam rutinlerini ve özgürlük alanını kısıtlamaktadır.

2.1.1.3.1.1. Fiziksel Şiddet

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet türlerinden biri olan fiziksel şiddet; vurma, dövme, tekme atma, boğma vb. hareketlerle kişiye zarar vermeyi amaç edinen her türlü davranış olarak tanımlanabilmektedir. Bir kişiye zarar vermek, acı çektirmek veya fiziksel güç ve kuvvet kullanarak yapılan bütün saldırganlık eylemlerinin fiziksel şiddet denmektedir (Parlak, 2018). Fiziksel şiddet, bir kimseyi güç kullanma yoluyla korkutma, göz dağı verme ve sindirme olarak ifade edilen bir şiddet türüdür (Yıldızıtugay, 2021).

Fiziksel şiddet en yaygın olarak görülen ve etkileri en görünür olan şiddet biçimidir. Fiziksel şiddet basit yaralanmalardan ölümlerle sonuçlanmaya gidebilecek boyutlarda sonuçlara neden olabilmektedir. (Akkaş, 2016). Fiziksel şiddete uğrayan bireyin bedeninin çeşitli yerlerinde şiddete maruz kaldığına dair izlere

rastlanabilmektedir. Bu şiddet türü varlığı herkesçe kabul edilen bir şiddet çeşididir (Vural, 2018). Fiziksel saldırı uygulayan kişiler arasında; aile bireyi, eş, arkadaş, partner, tanıdık bir kimse veya yabancı birçok farklı kişi olabilmektedir. Şiddeti yönelten kişi eğer güç sahibiyse ya da herhangi bir çatışmaya taraf bir kimseyse, fail olabilir (Yıldızıtugay, 2021). Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün verilerine göre ülke genelinde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten evlenmiş kadınların oranı yüzde 36'dır. Yani her 10 kadından yaklaşık 4'ü eşi veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kalmaktadır (KSGM, 2014).

2.1.1.3.1.2. Cinsel Şiddet

Dünya Sağlık Örgütü cinsel şiddeti tanımlarken, herhangi bir cinsel saldırı, cinsel saldırıya teşebbüs, istenmeyen sözler ya da herhangi bir biçimde bir kişinin cinselliğe zorlaması olarak ifade etmektedir. Cinsel şiddet eylemi, fiziksel kuvvet kullanılarak gerçekleştirilebileceği gibi psikolojik sindirme, şantaj, tehdit ya da işten çıkartma gibi güç ve yetkiyi elinde bulunduran tarafından korkutma yoluyla da yapılabilmektedir (Yıldızıtugay, 2021). Cinsel şiddet, bireyin rızası dışında, zorla veya tehdit edilerek cinsel eylemlere maruz kalması veya cinsel içerikli tacize uğramasıdır. Cinsel şiddet hem fiziksel hem de psikolojik etkileri olan ciddi bir ihlal ve suçtur (Öztürk ve diğerleri, 2016).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği [UNHCR] cinsel şiddeti, savaş durumlarında işkence silahı olarak sınıflandırmış, cinsel sömürü ve cinsel istismarı da içeren ruhsal ve bedensel etkileri olan cinsel nitelikteki her türlü eylem olarak tanımlamıştır. Bu tasnife göre cinsel şiddet; nitelikli cinsel saldırı, zorla hamile bırakma, seks köleliği, zorla kürtaj veya kısırlaştırma ya da başka türlü doğum engelleme gibi eylemleri içeren, cinsel nitelikli insanlık suçu olarak dile getirmiştir. Cinsel şiddetin temelinde geleneksel kadınlık ve erkeklik rolleri yani toplumsal cinsiyet rolleri yatmakta ve toplumda bir tabu olarak görülen çoğunlukla saklanan ve tespiti oldukça zor bir durumdur. Şiddet türleri içerisinde maruz kalındığında ifade edilmesi, anlatılması en çok zorlanılan şiddet türüdür (Adak, 2000). Temas içermeyen sözle, gözle, vücut diliyle veya elektronik haberleşme araçlarıyla gerçekleştirilen rahatsız edici cinsel eylemleri içeren cinsel taciz, tecavüz girişimi, oral seks gibi cinsel davranışlara zorlamanın olduğu cinsel saldırı, çocukların evliliğe veya fuhuşa zorlanması gibi çocuğun cinsel istismarı, zorla cinsel birliktelik cinsel şiddet türlerinden bazılarıdır (<https://www.csdestek.org/tr>).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün verilerine göre Türkiye genelinde evlenmiş kadınların yüzde 12'si yaşamın herhangi bir döneminde cinsel şiddete maruz kalmaktadır (KSGM, 2014). Cinsel şiddet bir kadına cinsiyetinden kaynaklı olarak yöneltilen en belirgin şiddet türlerinden biridir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet bütün kadınlar için bir risk durumu teşkil ederken özellikle göçmen kadınlarda bu risk durumu daha da artabilmektedir. Göçmen kadınların maruz kaldığı cinsel şiddet türlerini; tecavüz ve cinsel saldırı, cinsel taciz, zorla evlilik, cinsel sömürü ve insan ticareti gibi alt başlıklar altında incelenebilir.

- a. Tecavüz ve Cinsel Saldırı: Göçmenler, varmış oldukları yeni bir ülkede veya kaldıkları sığınma merkezinde yaşarken tecavüz ve cinsel saldırı riski altında olabilirler. Bu tarz şiddet durumlarında, göçmenlere karşı fiziksel zorlama, tehdit veya şiddet kullanılarak cinsel eylemler meydana gelebilir (Oktay, 2015). Göçmen kadınlar göç yollarında güvenli olmayan yolculuklar sırasında veya vardıkları ülkede barınma probleminden kaynaklı cinsel şiddet için riskli ortamlarda bulunabilmekte ve durum göçmen kadınların cinsel şiddete maruz kalma riskini arttırmaktadır. Ayrıca toplumda evlilik içi her iki bireyin onayının alınmadığı cinsel birliktelikler de birçok kadının evlilik içi tecavüze maruz kalması anlamına gelmektedir.
- b. Cinsel Taciz: Göçmen kadınlar içerisinde bulundukları güvenli olmayan ortamlarda cinsel tacize maruz kalabilmektedirler. Yabancıları oldukları bir ülkede, haklarının bilincinde olmayan ve sınır dışı edilme korkusuyla işyerlerinde veya sokakta, toplumsal alanlarda kadınlar ve kız çocukları cinsel taciz riski altında bulunmaktadır.
- c. Zorla Evlilik: Göçmen kadınlar ve kız çocukları erken zorla ve çocuk yaşta evlilikler için daha riskli konumdadırlar.
- d. Cinsel Sömürü ve İnsan Ticareti: Göçmen kadınlar ve çocuklar cinsel sömürü ve insan ticareti açısından riskli gruplar arasındadırlar. Göçmen kadınların yaşam koşullarının, güvenli olmayan ortamlarda bulunmalarının seks işçisi olarak çalıştırılmalarına açık hale getirilmelerine neden olmaktadır.

Cinsel şiddet kadınlar ve kız çocukları için ciddi bir risk unsuru olmaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin kendini en bariz şekilde ortaya koyduğu şiddet türü olan cinsel şiddet göçmen kadınların ve kız çocuklarının risk durumunu arttırmaktadır.

2.1.1.3.1.3. Psikolojik Şiddet

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet türleri arasında gündelik hayatta en sık karşılaşılan ancak somut göstergeleri bulunmadığından göz ardı edilen bir başka şiddet biçimi ise psikolojik şiddettir. Psikolojik şiddet, duyguların karşı tarafı ruhsal zorlama yoluyla, aşağılayarak, öfkeyle, gerginlikle, baskı uygulayarak, sürekli olarak istismar edilmesinin bir yaptırım yöntemi olarak kullanılmasıdır. Psikolojik şiddette, sevgi, ilgi gibi insani duyguların göz ardı edilerek karşı tarafın duygularını küçümseme, değerleri aşağılama gibi tutum ve davranışlar söz konusudur (Yıldızıtugay, 2021). Kadının eve veya bir odaya kapatılması, tanıdıklarıyla veya çevresiyle iletişim kurmasını engellemek, kadına yüksek sesle bağırarak ve sözlü saldırıda bulunmak, hakaret etmek sindirmek, sürekli başkalarıyla kıyaslamak, toplum içinde küçük düşürmek, sosyal olarak dışlamak duygusal ve psikolojik şiddet tutum ve davranışlarıdır (Karıncı, 2010).

Duygusal ya da psikolojik şiddeti diğer şiddet türlerinden ayıran en önemli özellik, şiddete ilişkin somut kanıtların bulunmamasıdır. Ayrıca çoğunlukla psikolojik şiddet diğer şiddet türleriyle eş zamanlı olarak gerçekleşebilmektedir. Örneğin, cinsel şiddet mağduru bir birey hem beden sağlığı hem de ruh sağlığı yönünden zarar görmektedir (Polat, 2016). BMMYK psikolojik şiddeti küçük düşürme ve alıkonulma olarak iki farklı şekilde sınırlandırmıştır. Bireye ister toplum önünde olsun ister özel alanda olsun sözle kötü muamele, azarlama, baskıcı tutum ve davranışlarla küçük düşürmek ya da bireyin özgürlük alanının kısıtlanarak hayatının denetlenmesi, sosyal çevresine müdahale şeklinde ortaya çıkabilmektedir (BMMYK, 2003).

Göçmen kadınların yaşadığı genel şiddet türlerinden biri olan psikolojik şiddet, maruz kalma miktarı ve şiddet ile geçirilen süre neticesinde değişmektedir. Yıkıcı etki bazında diğer şiddet türlerinden farklı olmadığı gibi fiziksel şiddetin aksine maruz kalma süresinin uzaması durumunda kişinin iradesi tamamen ortadan kaybolur ve kişi beklenmedik davranışlar sergilemeye başlayabilir. Özsaygının yitirilmesi sonucunda ise intihara kadar uzanan sonuçlanabilir (Bekçi, 2023).

Göçmen kadın ve kız çocuklarının maruz kaldıkları bazı psikolojik şiddet türleri;

Tehdit ve korkutma yoluyla göçmenlere psikolojik şiddet yapılabilmektedir. Göçmenler ülkedeki statülerinden kaynaklı sınır dışı edilme korkusu içerisinde bulunmaktalar. Bu durum çalıştıkları işyerlerinde herhangi bir hak arayışları durumunda işverenler veya ev sahipleri tarafından kullanılmakta ve bir tehdit korkutma unsuru olarak kullanılmaktadır.

Aşağılama ve Kontrol yoluyla göçmenler özellikle göçmen kadınlar ciddi bir psikolojik şiddete maruz kalabilmekteler. Yerelden kişilerle evlilik yapan göçmen kadınlar belli bir süreden sonra eşi ve eşinin ailesi tarafından küçümsenebilmekte, aşağılanabilmekte ve sosyal yaşamı kontrol altına alınarak bir izolasyona maruz kalabilmektedirler.

Ayrımcılık ve ötekileştirme psikolojik şiddetin bir türü olarak belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Göçmenler, topluma kabul edilmemeleri, ülkedeki ekonomik ve sosyal problemlerin bir sebebi olarak kabul edilmeleri vb. sebeplerden kaynaklı sosyal ayrımcılığa maruz kalarak ve bazı etiketlerle ötekileştirilebilirler.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün 2014 verilerine göre psikolojik/duygusal şiddet; kadına yönelik şiddet çeşitleri arasında en yaygın olanıdır. Ülke genelinde kadınların %44'ü yaşamlarının herhangi bir döneminde psikolojik şiddete maruz kalmaktadır (KSGM, 2014).

2.1.1.3.1.4. Ekonomik Şiddet

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet türlerinden biri olan ekonomik şiddet, paranın ve ekonomik gücün kadın üzerinde bir şiddet unsuru olarak kullanılması şeklinde ifade edilmektedir (Yıldızıtugay, 2021). Ekonomik şiddet; ailenin ihtiyaçlarını karşılamada sorun çıkartmak, kadının işgücüne katılmasını engel olmak ya da çalışan kadının gelirin el koymak, kadının çalışma yaşamında ilerlemesine mani olmak, kadına hiç para vermemek veya az para verip çok şey beklemek, verilen paranın muhasebesini tutma, nereye harcandığını denetleme, ortak yaşamı ilgilendiren mali konularda kadını karar sürecine dâhil etmeme, istemediği işte zorla çalıştırma gibi tutum ve davranışları içermektedir (Gürkan, 2009). Ekonomik şiddet; maruz kalanı finansal bağımsızlığından

yoksun bırakarak, güçsüzleştirerek veya ekonomik zorluklarla karşı karşıya bırakmak şeklinde gerçekleşir (Demirel, 2019).

Göçmenlere yönelik ekonomik şiddet birçok biçimde gerçekleşebilir. İşsizliğin dayatıldığı durumlarda kişinin dil probleminden kaynaklı veya mesleki yeterliliğinin olmaması ekonomik yaşama katılımı engellemekte ve göçmenler ekonomik bağımsızlıklarını kazanamamaktadırlar. İşsizlikle beraber dayatılan bir diğer uygulama da emek sömürsü olabilmektedir. Kişinin göçmen olması, haklarının bilincinde olmaması işyerlerinde sigortasız ve düşük ücretlerle çalıştırılmasına sebebiyet verebilmektedir. Göçmenler barınma problemlerini ciddi bir şekilde yaşayan kesimler olabilmektedirler. Bunun sebebi yabancıların yerleşimine kapatılan mahalleler, göçmenler için çok yüksek kira maliyetleri sunan ev sahipleri göçmenleri ekonomik olarak zorlu durumların içine koyabilir ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarına engel olabilmektedir. Aynı zamanda göçmenler ticari sömürüye maruz kalabilirler; insan ticareti mağduru haline gelebilirler. Yerleşilen ülkenin dilini bilmemekten kaynaklı kendilerine belge ve evrak imzalatılabilir, kredi ve borç yükümlülüğü altına girebilirler. Bu durum göçmenlerin finansal olarak sömürülmelerine neden olabilir (Bekçi, 2023). Göçmenlerin sosyal ve ekonomik yaşamda maruz kalabilecekleri bu ekonomik şiddetin alt başlıkları toplumda göçmenlerin ekonomik bağımsızlıklarını elde etmelerinde önlerindeki en büyük engeller olarak sıralanabilir.

Yaşamlarının herhangi bir döneminde kadınların dörtte biri ekonomik istismara maruz kalmaktadır. Ev ihtiyaçları için para verilmemesi kadınların yüzde 9'unun, evlenmiş kadınların yüzde 5'nin de kazançlarının elinden alınması karşılaşılan ekonomik şiddet türüdür (KSGM, 2014).

2.1.1.3.1.5. Zararlı Geleneksel Uygulamalar

Farklı toplumlara ait bir takım geleneksel uygulamalar kadın için bir şiddet unsuru haline dönüşebilmektedir. Çocuk yaşta evlilik, zorla evlendirme, kadın sünneti, kız çocuklarının öldürülmesi, eğitim hakkının engellenmesi, töre ve namus cinayetleri gibi her birinin bir diğeriyle ilişkili olabildiği, bazı toplumlar tarafından kabul gören zararlı uygulamalardır. Kız çocuklarının, ayrımcılık ve şiddete ilişkin birçok risk unsuruyla yüzleşme olasılığı, erkek çocuklarına göre daha fazladır. Çünkü kız çocuklarının

toplumsal cinsiyet kimliğine uygun birer kadın olarak yetiştirilmesi sırasında kültürel ve sosyal normlar en yoğun biçimde kendini göstermektedir (Yızdıztugay, 2021).

Zararlı geleneksel uygulamalar, toplumlar arasında farklılık göstermektedir. Dünyanın farklı ülkelerinde farklı uygulamalar arasında Türkiye’de çocuk erken yaşta zorla evlilikler, töre namus cinayetleri ve kız çocuklarının eğitim hakkının engellenmesi görülürken Afrika ülkelerinde kadın sünneti gibi uygulamalar görülmektedir. Bu uygulamaların hepsi toplumsal cinsiyetin oluşturduğu kadınların ve kız çocuklarının yaşamlarını olumsuz etkileyen zararlı geleneksel uygulamalardır.

2.1.2. Göç ve Göçmen Kadınlar

2.1.2.1. Göç

Göç insanların tarihsel süreç içerisinde çeşitli nedenle yer değişikliği yapması olarak tanımlanabilmektedir. İnsanlık tarihinin bütün aşamalarında var olan göç olgusu, ortaya çıkış şekline göre farklı isimlerle sınıflandırılmaktadır. Göç olgusu; farklı bilim dalları tarafından da değişik tanımlamalar ile ele alınmıştır. Göç; sosyal, siyasi, ekonomik, toplumsal, terör vb. sebeplerle hem ülke içinde hem de ülkeler arasında gerçekleşmektedir. Göç olgusu, tüm dünyayı ilgilendiren bir konu olarak her zaman gündemde kalmıştır (Özkan, 2019).

Uluslararası göçün sonucunda farklı kültürlerle sahip bireylerin birlikte yaşamak zorunda olmaları, kültürel etkileşimin olumlu ve olumsuz yönlerden gerçekleşmesine neden olmaktadır. Çünkü uluslararası göç olgusu, farklı kültürlerden olan insanların bir arada yaşama, farklılıkların üstesinden gelme ve iletişim problemlerini aşmaları gibi önemli sorunları da beraberinde getirmektedir (Aksoy, 2012).

Uluslararası Göç Örgütü (IOM)’nın Göç Terimler Sözlüğü ’ne göre göç (migration); bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi, süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri olarak tanımlanmaktadır. Göç, insanların bir yerden farklı bir yere yerleşmek veya geçici olarak taşınmak sebebiyle hareket ettiği evrensel bir fenomendir. Göç, tarih boyunca toplumlar arasındaki etkileşimi ve kültürel değişimi şekillendiren önemli bir aracı olmuştur. Göçün farklı türleri bulunmaktadır. Bu göç türleri, yerel ve

uluslararası düzeyde insanların yer değiştirme nedenlerine ve koşullarına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Bekçi, 2023).

2.1.2.1.1. Göç Türleri

Göç olgusu kendi içerisinde yapılış biçimi ve süresine göre farklı türleri olan bir olgudur.

- a. Gönüllü Göç: Bireylerin kendi iradeleriyle politik sebepler, dinî inançlar, sağlık hizmetleri gibi faktörler veya daha iyi bir hayat kalitesi, doğal güzellikler, sosyal özgürlükler gibi nedenlerle gönüllü olarak yapmış oldukları göç çeşididir. (Sirkeci ve diğerleri, 2019). Gönüllü göç ekonomik imkanlar, eğitim, kültürel tecrübeler, yaşam biçimi tercihleri veya daha iyi hayat koşulları arayışı gibi sebeplerle gerçekleşebilir (Yılmaz, 2021).
- b. Zorunlu Göç: Yaşanılan ülkenin içinde bulunduğu siyasi istikrarsızlıklardan, savaştan ve şiddet ortamından veya doğal afetlerden kaçmak sebebiyle bireylerin kendi iradeleri dışında gerçekleştirdikleri göç çeşididir (Bekçi, 2023). İnsanların doğal afetler, savaş, çatışma, insan hakları ihlalleri veya diğer tehlikeli durumlar nedeniyle yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kaldığı göç türüdür (Demirkol, 2023). Zorunlu nüfus mübadeleleri, sığınmacı hareketleri ve insan ticareti sonucu oluşan hareketlilik zorunlu göçe örnek verilebilmektedir (Cemal, 2004).
- c. Düzenli Göç: Bir kişinin yaşadığı ülkenin yasa ve düzenlemelerine göre ülkeden çıkış yaparak, vardığı ülkenin yasa ve düzenlemelerine uygun şekilde bu ülkeye giriş yapmasıdır (Toksöz, 2006).
- d. Düzensiz Göç: Bireyin düzensiz ve yasadışı yollarla, sahte belge ve dokümanlar kullanarak yeni bir yerleşim yerine geçmesi durumunu ifade etmektedir.
- e. İç Göç: Ülke için kent, kasaba, köy veya bölge değişikliği yapma durumu iç göç olarak tanımlanır.
- f. Dış Göç: Bir ülkeden başka bir ülkeye göç etmeyi tanımlamaktadır.

2.1.2.1.2. Göçün Nedenleri

Göç olgusu tarihsel süreç içerisinde farklı nedenleri olan bir durum olarak karşımıza çıkmakla birlikte, genel olarak göçün nedenlerini; ekonomik, siyasi ve sosyal, çevresel ve diğer nedenler olarak sınıflayabilmekteyiz.

a. Ekonomik Nedenler

İnsanlar, ekonomik koşulların kötü olması sonucu yoksulluk ile karşı karşıya kaldıklarında ve yaşadıkları ülkede ve bölgede iş imkanlarının kısıtlı olması sebebiyle farklı ülke ve bölgelere göç edebilmektedir (Bekçi, 2023). Daha iyi iş ve ücret imkanlarının olduğu, refah ve gelişmiş ülke ve bölgelere yapılan göçlerin ekonomik nedenlere bağlı göçler olduğu bilinmektedir.

b. Siyasi ve Sosyal Nedenler

Savaş ve çatışma durumlarında ortaya çıkan hak ihlalleri, zulüm ve ayrımcılık ortamında insanlar daha güvenli ve yaşanabilir yerlere göç etmektedir. Suriye iç savaşı sırasında Türkiye'ye yapılan kitlesel göç hareketleri bu göç nedenlerine örnek verilebilmektedir.

c. Çevresel Nedenler

İklim değişikliği ve doğal afetler nedeniyle yaşam alanlarının elverişsiz hale gelmesi sonucu göçler yaşanmaktadır. Deprem, sel, erozyon, heyelan ve kuraklaşma nedeniyle insanlar yaşadıkları bölgeleri veya ülkeleri bırakıp daha yaşanabilir güvenli alanlar göç etmek durumunda kalabilmektedirler.

d. Diğer Nedenler

İnsanların göç etme nedenleri arasında kültürel, teknolojik gelişmeleri takip etmek; aile birleşimi, politik istikrar ve insan hakları gibi faktörler etkili olabilmektedir.

2.1.2.1.3. Türkiye’de Göç

Dünya genelinde ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleşen göç hareketleri, Türkiye gibi ülkeleri de etkilemektedir. Türkiye'nin bu göç hareketlerindeki rolü, çok uluslu bir vatandaş topluluğunu barındırması, coğrafi konumu ve değişken iklimleri gibi faktörlerle şekil almaktadır (Odabaşı, 2024). Türkiye tarihsel süreçte, kuruluşundan günümüze kadar göç hareketlerine tanık olmuş, zaman zaman kitlesel dış göçlerle karşı karşıya kalmıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra ilk dış göç, Yunanistan tarafından gerçekleştirilmiştir (Bekçi, 2023). Lozan anlaşmasının mübadele maddeleri gereği 1922 ila 1938 yılları arasında toplam 384.000 kişi Türkiye'ye göç etmiştir. 1924 yılında

Makedonya'dan ilk göç dalgası 1924 yılında ülkede yaşayan Türklerin Anadolu'ya göçmesi ile başlamıştır (Tekin, 2018). Daha sonra 1936 ve 1953 yılları arasında Yugoslavya'dan Türkiye'ye göç hareketleri olmuş, bu göçlerde 77.413 aile olmak üzere toplamda 305.158 kişi Cumhuriyet döneminde Türkiye'ye göç etmiştir (Bekçi, 2023). Bir diğer kitlesel göç hareketi ise 1925 ve 1989 yılları arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye gerçekleşen toplamda 800.000 kişinin Türkiye'ye göç etmesidir (Özay, 2011).

Balkanlardan gelen göç hareketlerinin yanı sıra Türkiye'ye Ortadoğu ülkelerinden de göçler yaşanmaktadır. Körfez Savaşı'nda Amerika'nın Irak'a müdahalesi sonrası birçok Iraklı Türkiye'ye giriş yapmıştır. Irak'ta 1988 Halepçe katliamı sonrasında 51.542 kişi göç etmiştir (Bekçi, 2023). Akabinde Suriye kriziyle de Türkiye çok büyük bir kitlesel göç hareketine sahne olmuştur. İl Göç İdaresi'nin 16 Eylül 2020 verilerine göre 3.559.041 geçici koruma sahibi Suriyeli yaşamaktadır (<https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler>, 2020).

2.1.2.1.4. Suriyeli Göçmenler ve Geçici Koruma Statüsü

2011 de başlayan ve günümüze kadar devam eden Suriye iç savaşının sonucunda birçok Suriyeli Türkiye sınırlarına akın etmiştir. Türkiye tarihinin en büyük kitlesel göç hareketlerinden biri olan bu süreçte Türkiye'de kayıt altına alınan 3,5 milyon Suriyeli göç etmiştir. İlk göç dalgası yaşandığında statü olarak yaşanan belirsizlik, zamanla Geçici Koruma olarak adlandırıldı. Avrupa Birliği iltica sistemi ile uyumlu olarak 2014'te yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na göre uluslararası koruma; mülteci, şartlı mülteci veya ikincil koruma statülerini ifade etmektedir (Bekçi, 2023). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91. Maddesine göre; Geçici Koruma Statüsü kitlesel olarak Türkiye Cumhuriyeti sınırlarına gelen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancıların uluslararası koruma ihtiyacının sağlanması için acil çözümler bulmak üzere geliştirilen korumayı ifade etmektedir (Fansa, 2021).

2.1.2.1.5. Suriyeli Göçmen Kadınlar

Bölgesel ve uluslararası çatışmaların/savaşların, kıtlığın, iklim değişikliklerinin de bir sonucu olarak zorla yerinden edilmiş bireylerin sayısı son elli yılda önemli ölçüde artmış durumdadır. Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) Dünya Göç Raporu'nda

doğdukları ülkeden başka bir ülkede yaşadıkları tahmin edilen bireylerin sayısı 272 milyon olarak belirtilmiştir (IOM, 2020). Türkiye’de yaklaşık 3.6 milyon geçici koruma statüsü altında bulunan Suriyeli ve 330.000 Suriyeli olmayan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (BMMYK) ilgi alanına giren uluslararası koruma başvuru sahibiyle yaklaşık 4 milyon kişi kendi ülkesi dışına zorla yerinden edilmiş ve bu kişilerin yaklaşık yarısını kadınlar oluşturmaktadır (UNCHR, 2021). Son yıllarda kadınların göç yollarını daha aktif kullanması, daha fazla göç etmeye yönelmeleri göçün kadınlaşmasına etki etmektedir. Kadınlar, doğdukları, yaşadıkları ülkeden savaş, iklim değişiklikleri, kıtlık, hak ve hizmetlere ulaşamama gibi nedenlerle göç etmek durumunda kalmaktadırlar. Göçmen kadınlar menşe ülkelerinde maruz kaldıkları hak ihlallerinden kaçarken gerek göç yolculuğunda gerekse de vardıkları ülkede toplumsal cinsiyete dayalı şiddet için riskli gruplar haline gelmektedirler. Zorunlu göç sürecinde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin büyümesi ve toplumsal cinsiyet rol kutuplaşmalarının artması zorunlu göçmen kadınların TCDŞ açısından incinebilir gruplar arasında yer almalarına sebep olmaktadır (Keygnaert, 2012).

Göçmen kadınlar, yolculuk sırasında aracı kişilerin taciz ve tecavüzüne maruz kalabilmektedir. Sınır alanına yetişene kadarki yolculuk süreci kadınların temel ihtiyaçlara ulaşması, sağlık hijyen koşullarından mahrum kalması ve aynı zamanda güvenli bir alandan mahrum kalmaları sebebiyle toplumsal cinsiyete dayalı şiddete daha elverişli bir hale gelmelerine neden olmaktadır. Yolculuk esnasında maruz kalınabilecek toplumsal cinsiyete dayalı şiddet riski kadar varılan ülkede de kadının barınma, statüsünün olmaması gibi problemlerden kaynaklı göçmen kadınlar şiddete açık hale gelmektedir.

Kadının varılan ülkede barınma probleminin kısa sürede çözebilmek amacıyla istenmeyen evlilikler hatta bazen ikinci bir evlilik (kuma) olmaya razı kaldığı durumlar gerçekleşmektedir. Statülerinin net olmamasından kaynaklı kiralık ev bulabilmekte zorlanmaları ve çoğunlukla güvenli olmayan ara mahallelerde ev tutmak zorunda kalmaları göçmen kadınların fiziksel şiddet, cinsel şiddet riski altında kalmalarına neden olmaktadır. Eşleri ile birlikte göçü gerçekleştiren göçmen kadınlar, ise geldikleri ülkedeki toplumsal cinsiyet rolleri ve eşitsizlikleri nedeniyle fiziksel, psikolojik, ekonomik ve zararlı geleneksel uygulamalara maruz kalmalarına sebebiyet vermektedir. Varılan

ülkedeki hakların, hizmetlerin ve kurumların yeterince bilinmemesi, göçmen kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddete boyun eğmelerine ve bununla mücadele etmemelerine neden olmaktadır.

2.1.2.1.6. Suriyeli Göçmen Kadınlar ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet şüphesiz ki toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaşandığı birçok coğrafyada hüküm sürmektedir. Oransal olarak ülkeden ülkeye farklılık gösteren toplumsal cinsiyete dayalı şiddet insan grupları arasında da oransal olarak farklılık göstermektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan gruplar; kadınlar, kız çocukları, erkek çocuklar ve LGBTİ+ bireyler şeklinde sıralanabilmektedir (BMMYK, 2003). Bu risk grupları arasında kadınlar ve özellikle göçmen kadınlar daha büyük bir tehlike altında bulunmaktadırlar. Göçmen kadınların gerek daha önce yaşadıkları menşe ülkelerinde gerekse de yolculuk sırasında ve vardıkları ülkede belirsiz yaşam koşulları ve statü belirsizliği nedeniyle toplumsal cinsiyete dayalı şiddet için daha elverişli konumda olabilmektedirler.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin kendi içinde çeşitleri bulunmaktadır. Bunlar: fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve zararlı geleneksel uygulamalar olarak sıralanabilmektedir (UNCHR, 2021). Birçok kişi tarafından somut örnekleri bulunan fiziksel şiddet ve cinsel dışındaki şiddet türleri, şiddet olarak düşünülmemekte ve tanımlanamayan şeyin de dile gelmesi ve verilere yansımaları pek mümkün olmamaktadır. Psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve zararlı geleneksel uygulamalar toplumdaki birçok birey tarafından normal olarak karşılanmakta hatta pek çok kadın bu şiddet türlerine maruz kalsa dahi suçu kendi davranışlarında arayabilmekte ve bunun bir hak ihlali olduğunu görememektedir.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet toplumda bireyler arasında bir hak edersizlik olarak değil de bir hak ihlali olarak görüldüğünde bu şiddetle mücadele etme arayışı da başlayacaktır. Göçmen kadınlar maruz kaldıkları şiddet karşısında şiddeti algılayış tarzları ve haklarını bilme kapasiteleri oranında şiddetle mücadele etmektedirler. Şiddetle mücadele yaşanan durumun şiddet olarak tanımlanması, kişiye şiddet uygulayan bireyin statüsü, hakların yeterince bilinip bilinmemesi gibi faktörlerden etkilenmektedir (Yıldızıtugay, 2021).

Suriyeli göçmen kadınların, gerek menşei ülkelerinde maruz kaldıkları şiddet, gerekse göç yolunda maruz kaldıkları şiddetten sonra varılan ülkede statülerinin belirsiz olması, maddi koşulların yetersizliği, aile bireylerinin veya eşlerinin yanlarında olmamasından kaynaklı toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalma riskleri fazladır. Suriyeli göçmen kadınlar ve kız çocukları Türkiye’de dil bilmemeleri sonucu hak ve hizmetlere erişimde güçlük yaşamaktadırlar. Haklarını bilmeyen kadınlar ve kız çocukları, yabancıların veya kendi aile büyüklerinin kendilerine uyguladıkları hak ihlallerine karşı çıkamamakta ve içerisinde bulundukları durumu kabullenmek zorunda kalmaktadırlar. Savaş koşulları nedeniyle erken çocuk yaşta zorla evlilikler, göçmen kız çocuklarının en çok maruz kaldıkları şiddet türlerinin başında gelmektedir (Bekçi, 2023). Toplumsal cinsiyet rollerinin geleneksel toplumlarda erkeklere hak gördüğü kadına yönelik şiddet de göçmen kadınların maruz kaldığı şiddet türlerinden biridir. Suriyeli göçmen kadınların eğitimsiz olmaları veya ülkelerinde gördükleri eğitimin dil yetersizliğinden kaynaklı Türkiye’de işlevsiz olması nedeniyle ekonomik yaşama katılımlarının önündeki en büyük engellerden biridir. Bununla birlikte geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlara dayattığı özel alan, kadının kamusal alana çıkmasını ve iş ve fırsatlarla buluşmasını engellemektedir. Kadının özel alana hapsedilmesi beraberinde kadının ev içi cinsel şiddete maruz kalma riskini de arttırmaktadır (Serin, 2024). Geleneksel toplum ve aile yapısına sahip Suriyeli göçmenler, aynı evin içinde geniş aile olarak yaşama biçimi nedeniyle kadının güvenli bir mahremiyet alanının olmamasına neden olmaktadır. Bu durum göçmen kadınların cinsel şiddet açısından daha çok risk altında kalmasına sebebiyet vermektedir. Suriyeli göçmen kadınların maruz kaldığı bir diğer şiddet türü de aile içinde ve toplumda maruz kaldıkları psikolojik şiddettir.

Literatür taraması yapıldığında ve Suriyeli göçmen kadınların maruz kaldıkları ve kalabilecekleri şiddet riskleri de göz önüne alındığında bu araştırma için en uygun çalışma grubunun Suriyeli göçmen kadınlar olduğu anlaşılmaktadır. Suriyeli göçmen kadınların Türkiye’deki nüfusu, kitlesel bir göç hareketiyle Türkiye’ye gelmiş olmaları, savaş koşullarından kaynaklı zorunlu göç ile gelmiş olmaları ve birçoğunun ailesinden kopmuş olması TCDŞ için risk durumlarını arttırdığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda çalışma grubunun Suriyeli göçmen kadınlarda seçilmesi uygun bulunmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada toplumsal cinsiyete dayalı şiddet alanında literatür taramasından faydalanılmıştır. Saha araştırmasında ise toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan bireylerin deneyimlerini anlayabilmek için araştırmaya en uygun yöntem olarak Nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Göç alanında yapılan birçok çalışmada da kadın deneyimlerinin anlaşılması ve görünür kılınması için en uygun yöntemin nitel araştırma olduğuna dikkat çekilmiştir (Yıldızıtugay, 2021). Nitel araştırma, varsayımlarla konusu insan olan ya da herhangi bir sosyal soruna atfedilen anlamlara değinen ve araştırma problemleri ele alınırken, yorumlayıcı ya da kuramsal çerçevelerin de kullanıldığı bir yöntemdir, şeklinde tanımlanmaktadır. Birçok nitel araştırmacı, söz konusu problemi araştırmak için çalışmadaki insan ve doğal ortamdaki verileri içeren nitel bir yaklaşım kullanırlar. Nitel araştırma katılımcıların seslerini, vurgu ve tonlamalarını, jestlerini, mimiklerini, araştırmacının gözlemlerini, problemin açıklama ve yorumlamasını gibi çağrışımları içermektedir (Creswell, 2013). Özetle nitel araştırma insanların yaşamları algılayışları, deneyimlemeleri ve nasıl bir yaşam arzuladıkları ile ilgili araştırmalarda kolaylık sağlamaktadır.

Araştırmanın çalışma grubunu; Suriye’deki savaş nedeniyle zorunlu olarak göç etmek durumunda kalan, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kaldığını beyan eden ve Şanlıurfa iline yerleşen Suriye uyruklu göçmen kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu bu çalışmaya gönüllü bir şekilde katılım sağlayan geçici koruma altında bulunan 14 kişi oluşturmaktadır. Çalışma grubu için kartopu tekniği ile odak grup etkinliğine katılacak görüşmecilere ulaşılmıştır. Araştırma için odak grup görüşmesinin tercih edilmesinin sebebi; odak grup görüşmeleri hem sosyal hem de sağlık bilimlerinde 1950’lerden itibaren giderek artan bir biçimde kullanılması ve bu görüşme tekniğinin; yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme biçiminin hâkim olduğu bir veri oluşturma tekniği olmasıdır. Odak grup görüşmelerinde seçilen katılımcı çalışma grubuna belirli bir konuya ait düşüncelerini grup içinde daha derinlemesine tartışabilmeleri ve farklı görüş

ve düşünceleri de dinleyebilmeleri için imkân sunan bir tekniktir (Buyuran, 2024). Birçok araştırma yönteminde olduğu gibi odak grup görüşmelerinin de bazı avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Özellikle odak grup görüşmelerini bireysel derinlemesine görüşmelerle kıyasladığımızda bazı avantaj ve üstünlüklerinden söz edebilmekteyiz. Bunların başında bu görüşme türünün görüşmeciye oldukça sınırlandırılmış bir rol ve etki alanı sunarken, görüşülen kişilere de görece daha serbest ve özgür olma fırsatını sunması gösterilebilmektedir (Kümbetoğlu, 2008). Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup nitel araştırma yöntemlerinden bir olan odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Verilerin analizi için de içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. İçerik analizinin bu araştırma için tercih edilmesinin sebebi ise; içerik analizinin, araştırmacıların belirli bir konu veya sorun hakkında bilgiler elde etmelerine ve bu bilgilerden anlamlı sonuçlar çıkarmalarına olanak tanıyan esnek ve güçlü bir araştırma yöntemi olması nedeniyle oldukça verimli bir yöntemdir (Alanka, 2024). Araştırmada elden edilen veriler içerik analizi yöntemiyle yorumlanmış ve araştırmanın bulgularını oluşturmuştur.

3.2. Araştırmanın Çalışma Gurubu

Araştırmanın çalışma grubunu Şanlıurfa ilinde yaşayan, geçici koruma altında bulunan 244 bin 466 kişinin yarısını oluşturan kadınlar ve kız çocukları oluşturmaktadır. Bu kadınlar ve kız çocuklarından da toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan Suriyeli göçmen kadınlar oluşturmaktadır. Çalışma grubundan seçilen ve kendilerine ulaşılarak çalışmaya katılım için onam veren, 14 Suriyeli göçmen kadın 7 kişilik 2 farklı grup halinde araştırmaya dahil olmuştur. Odak grup görüşmeleri için katılımcılar belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi, ilgili konu hakkında bilgili ve deneyimli bireylerin ya da grupların tanımlanması ve seçilmesini kolaylaştırır (Yağar, 2018).

Araştırma kapsamında Şanlıurfa'da geçici koruma altında bulunan ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan 14 Suriyeli göçmen kadına ulaşılmıştır. Araştırmada tüm koşulları karşılayan katılımcılar ile yüz yüze ve telefon aracılığıyla yapılan görüşmeler sonucu odak grup görüşmesinin zamanı ve mekânı belirlenmiştir. Katılımcılara yönelik bilgiler; Çalışmaya katılan toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan Suriye uyruklu 14 göçmen kadının yaş aralığı 17-43 aralığındadır. Katılımcıların

çocuk sayısı 1-7 aralığındadır ve 2 katılıcının da hamile olduğu, katılımcılardan sadece birinin hiç evlenmemiş ve çocuk sahibi olmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Katılımcılardan 4'ünün fiziksel şiddet, 5'inin psikolojik şiddet, 2'sinin ekonomik şiddet, 1'inin cinsel şiddet ve 2'sinin de çocuk erken yaşta evliliğe maruz kaldığı anlaşılmıştır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin bütün türlerinden maruz kalanların bulunduğu katılımcılar, araştırmanın problemi ve amacı için en uygun örneklem oldukları anlaşılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve buna maruz kalan kadınlar toplumsal bir problem olduğu için sosyolojik bakış açısıyla ele alınmakta ve nicel araştırmanın sayısal verileri yerine nitel araştırmanın insan yaşamını ve deneyimlerini ortaya koyan yetkinliği kullanılmıştır. Araştırmada Şanlıurfa ilinde yaşayan Suriye'deki iç savaş nedeniyle göç etmek zorunda kalan Suriye uyruklu geçici koruma altında bulunan ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan kadınlarla odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Bu araştırmada odak grup görüşmelerine gönüllü olarak katılım sağlayan toplamda 14 kişiden oluşan 2 farklı gruptaki katılımcıların da sözlü ve yazılı onamları alınmış olup etik ilke ve değerler gözetilmiştir. Bu araştırmada araştırmanın amaç ve sorunsalına uygun olarak aşağıdaki tartışma konuları hakkında yarı yapılandırılmış sorularla odak grup katılımcılarının görüşlerine başvurulmuştur. Göçmen kadınların toplumsal cinsiyet tanımlamaları, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete göçmen kadınların bakış açıları, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele deneyimleri konularında katılımcıların bilgi ve deneyimleri anlaşılmaya çalışılmıştır.

3.4. Veri Toplama Teknikleri

Bu araştırmada Türkiye'ye Suriye'de yaşanan savaş nedeniyle zorunlu olarak göç eden, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan Suriyeli göçmen kadınlara yönelik nitel araştırma türlerinden biri olan odak grup görüşmeleri uygulanmıştır. 2024-2025 yılı içerisinde 2 farklı tarihte toplam 14 kişiden oluşan 7 kişilik 2 farklı odak grup oturumu düzenlenmiştir. Oturumlar organize edilirken 14 katılımcıya 5 Temmuz ve 11 Temmuz tarihlerindeki iki oturumdan birine katılım sağlayabileceği bilgisi verildi. Katılımcılar iki opsiyonlu bu seçeneklerden kendileri için uygun olan tarihleri seçerek araştırmanın odak grup oturumları organize edilmiştir. Oturumlar 120 dakika sürmüş olup oturumlarda 1

görüşmeci aynı zamanda raportör görevi üstlenmekte ve 1 tercüman bulunmuştur. Görüşmeciler Arapça dilini ve yerel dilleri bilen görüşmecilerden oluştukları için oturumlara tercüman eşlik etmiştir. Araştırma Şanlıurfa'da katılımcıların bildiği tanıdığı bir insani yardım merkezinin eğitim salonunda gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmelerinde katılımcılara üç farklı başlık altında sorular yöneltildi. Bu başlıklar ve alt soruları;

Göçmen Kadınların Toplumsal Cinsiyet Tanımlamaları

- Sizce toplumsal cinsiyet nedir?
- Toplumsal cinsiyetin yaşamınıza etkisinden bahsedebilir misiniz?

Göçmen Kadınların Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Bakış Açıları

- Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet dediğimizde sizin aklınıza ne gelmektedir?
- Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ne sebep olur?
- Toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti nasıl önlenabilir?

Göçmen Kadınların Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele ve Müdahale

- Bir şiddet durumuyla karşı karşıya kaldığınızda hangi kamu kurum ve kuruluşlara başvurabileceğinizi biliyor musunuz?
- Biliyorsanız başvurmayı düşünür müsünüz?
- Başvurduğunuzda aileniz, çevrenizdeki insanlar size destek olur mu?
- Böyle bir süreçte destek mekanizmalarınız nelerdir?

Araştırma soruları sırasıyla katılımcılara yöneltilmiş olup katılımcıların vermiş oldukları cevaplar raportör tarafından kayıt altına alınmıştır. Araştırma soruları belirlenirken sahada uygulanan psikoeğitim grup oturumları incelenmiş, katılımcıların eğitim durumları ve algılama düzeyleri dikkate alınarak sorular hazırlanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmada veri analizi yapılırken, 2 farklı odak grup görüşmesinde 14 katılımcının düşüncelerinin raportör tarafından not alındığı görüşme kayıtları analiz edilmiştir. Göçmen kadınların toplumsal cinsiyet tanımlamaları, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete göçmen kadınların bakış açıları, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle

m¼cadele deneyimleri konuları hakkında katılımcıların d¼ř¼nceleri raport¼r tarafından g¼r¼řmeler esnasında not alınmış. Katılımcılar ses kayıt cihazı i¼in onam vermedikleri i¼in g¼r¼řmeler esnasında ses kayıt cihazı kullanılmamıştır. Araştırma verileri raport¼r¼n notları ¼zerinden analiz edilmiştir. Analiz y¼ntemi olarak i¼erik analizi kullanılmıştır. Katılımcıların cevapları ¼zerinden ortak temalar/kodlar belirlenmiş olup veriler analiz edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULARIN YORUMLANMASI

4.1. Odak Grup Görüşmeleri Yapılan Grupların Analizi

Odak grup görüşmelerinin analizine geçmeden önce odak gruplar hakkında bilgilendirme yapmak uygun olacaktır. Araştırmada 7 kişiden oluşan 2 odak grup toplamda 14 katılımcı bulunmaktadır. Katılımcılar, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan, Suriyeli göçmen kadınlardır. Görüşmeler, 5 Temmuz ve 11 Temmuz 2024 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Odak Grup Katılımcı Bilgileri

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Uyruk	Çocuk Sayısı	TCDS Türü
K1	Kadın	17	Suriye	1	Çocuk Yaşta Evlilik
K2	Kadın	37	Suriye	4	Ekonomik Şiddet
K3	Kadın	29	Suriye	3	Psikolojik Şiddet
K4	Kadın	18	Suriye	Hamile	Çocuk Yaşta Evlilik
K5	Kadın	27	Suriye	4	Psikolojik Şiddet
K6	Kadın	24	Suriye	3	Fiziksel Şiddet
K7	Kadın	34	Suriye	5	Psikolojik Şiddet

Birinci odak grup görüşmesinde katılımcılar 17-37 yaş aralığında olup toplumsal cinsiyete dayalı şiddet türlerinden; fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve çocuk yaşta evliliğe maruz kalan katılımcılardan oluşmaktadır. Katılımcıların hepsinin çocuk sahibi veya hamile olması da bir diğer veri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu odak grup görüşmesi 5 Temmuz 2024 tarihinde gerçekleştirilmiş olup görüşme 120 dakika sürmüştür. Katılımcılara eşit söz hakkı verilmiş, sırasıyla fikrini beyan etmek istemeyen katılımcılara daha sonra da söz hakkı verilmiş olup grup dinamiğinin katılımcıların fikirlerinin netleşmesine katkısından faydalanılmıştır.

Tablo 2. Odak Grup Katılımcı Bilgileri

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Uyruk	Çocuk Sayısı	TCDŞ Türü
K8	Kadın	40	Suriye	7	Ekonomik Şiddet
K9	Kadın	40	Suriye	4	Psikolojik Şiddet
K10	Kadın	19	Suriye	Hamile	Fiziksel Şiddet
K11	Kadın	33	Suriye	4	Psikolojik Şiddet
K12	Kadın	36	Suriye	5	Fiziksel Şiddet
K13	Kadın	36	Suriye	4	Fiziksel Şiddet
K14	Kadın	43	Suriye	0	Cinsel Şiddet

İkinci odak grup katılımcılarının 19-43 yaş aralığında olup toplumsal cinsiyete dayalı şiddet türlerinden; fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve cinsel şiddete maruz kaldıkları gözlemlenmiştir. Katılımcılar, çocuk sahibi, hamile ve 1 katılımcının da çocuğu olmadığı verisine ulaşılmıştır. Bu odak grup görüşmesi 11 Temmuz 2024 tarihinde gerçekleştirilmiş olup görüşme 130 dakika sürmüştür. Odak grup görüşmesinde katılımcılara eşit söz hakkı verilerek katılımcıların duygu ve düşüncelerini detaylı bir şekilde ifade etmeleri sağlanmıştır.

4.2. Odak Grup Görüşmelerinin Analizi

Odak grup görüşmelerinde katılımcılara üç temel başlık altında açık uçlu sorular soruldu. Temel soru başlıkları: katılımcıların toplumsal cinsiyet tanımlamaları, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete bakış açıları ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele yöntemleri şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu temel başlıklara katılımcılara teker teker söz hakkı verilerek yanıtları raportör tarafından kayıt altına alınmıştır. İki odak grup görüşmesinde de her bir başlığa verilen yanıtlar o başlık altında analiz edilerek aktarılmaktadır. Sorulara verilen cevaplar içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcıların her bir başlığa verdiği cevaplardan hareketle temalar/kodlar belirlenmiş olup bu temalar tablollaştırılarak katılımcıların aynı cevabı verme sayısı tablolara aktarılmıştır.

Başlangıç sorusu olarak, katılımcılara ‘toplumsal cinsiyet’ kavramı soruldu. Bu kavramın katılımcıların zihinlerinde anlaşılabilmesi için odak grup oturumu yöneticisi tarafından gerekli tanım ve açıklama yapıldı. Katılımcılar açıklamadan sonra yaşamlarından örnekler vererek toplumsal cinsiyetin yaşamlarındaki yeri hakkında bilgi

verdiler. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar; eğitim, sosyal yaşam ve ev dışında geçirilen süre temaları ile analiz edilmiştir. Ve bu analiz Tablo 3’te gösterilmiştir.

İkinci başlık olarak göçmen kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddete bakış açıları soruldu. Bu soru dan önce de odak grup oturumu yöneticisi kısaca toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve şiddet türleri hakkında bilgilendirmede bulunduktan sonra katılımcılar düşüncelerini sırasıyla ifade ettiler. Katılımcıların bu başlık altındaki sorulara vermiş olduğu cevaplar içerik analizine göre analiz edildiğinde toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin yaratıcıları, oluşturucu güçleri olarak; aile ilişkileri, ailelerin erkek çocuğu yetiştirme tarzları ve ekonomik güç temaları tespit edilmiş ve bu temalar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Üçüncü başlık olan toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele ve müdahale yöntemleri başlığında ise, göçmen kadınların bir şiddet durumunda hangi kamu kurum ve kuruluşlara başvurabileceklerini bilip bilmemeleri ve bunların hangileri olduğu sorusu yöneltildi. Akabinde bu kurum ve kuruluşlara başvurmayı tercih edip etmedikleri, tercih etmeme durumunda bunun sebepleri soruldu. Katılımcıların bu sorulara cevapları peşi sıra toplu olarak cevap verdikleri oturum süresince gözlemlenmiştir. Bazı katılımcılar diğer katılımcının vermiş olduğu örneklerden de etkilenererek kendi deneyimlerini aktarmak için ikinci, bazan de üçüncü defa söz hakkı almışlardır. Katılımcıların bu başlık altındaki sorulara verdikleri cevapları içerik analizi edildiğinde; birey, aile, toplum ve kurumlar temaları ile analiz edilerek Tablo 5’te gösterilmiştir.

Katılımcıların; toplumsal cinsiyet tanımlamaları, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete bakış açıları ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele ve müdahale yöntemleri konularındaki düşünceleri her bir başlık altında sırasıyla aşağıda aktarılmıştır.

4.2.1. Göçmen Kadınların Toplumsal Cinsiyet Tanımlamaları

Toplumsal cinsiyet kavramı, göçmen kadınlarda özellikle menşei ülkelerinde eğitim almayan kadınlar için biraz yabancı olduğu bir kavram olduğu anlaşıldı. Ancak kavram, odak grup oturumu yürütücüsü tarafından hedef kitlenin anlayacağı şekilde örneklerle açıklandığında her bir kadın kendi deneyimlerini paylaşmaya çalıştı. Geleneksel toplumsal roller ifade edilirken, bir başkasına aktarılmaya çalışılırken çoğunlukla yaşam deneyimleri üzerinden örnekler verilerek ifade edilmeye çalışılır. 2023

yılında Kilis'te göçmenler arasında çocuk erken yaşta evliliklerin konu alındığı çalışmada da kadınların ilgili sorulara kendi yaşam deneyimleri üzerinden yanıtlar verdiği bulgusuna ulaşılmıştır (Bekçi, 2023). Bu çalışmada da katılımcıların çoğu (14 katılımcı) toplumsal cinsiyeti anlatırken kendi yaşam deneyimlerinden örnekler vermişlerdir. Göçmen kadınların toplumsal cinsiyet tanımlamaları aşağıda verilmiştir.

Odak Grup 1: K1: *'Benim toplumsal cinsiyet ile ilgili bildiğim mesela ben okumak istedim ama annem dışardan korktuğu için ben okuluma devam edemedim. 5. Sınıfa kadar ancak okuyabildim. Ama erkek kardeşlerimin hepsi okudu.'* K1'in bu konudaki düşünceleri toplumsal cinsiyetin kız çocuklarının eğitimi üzerindeki olumsuz etkisini ortaya koymaktadır. Aynı etkiyi K2'nin düşüncelerinde de görebilmekteyiz.

Odak Grup 1: K2: *'Ben okula gitmeyi çok istedim. Ancak babam kız çocuğu olduğum için okumama izin vermedi. Erkek çocuklarına her zaman daha çok önem verdi. Kızların okuyunca başka erkeklerle görüşeceğini düşünüyordu babam.'* Benzer durumu K4 yaşamından verdiği örnekle dile getirmiştir.

Odak Grup 1: K4: *'Ben nenem ve dedemle yaşadım. 4 erkek 4 kız çocuğuyduk. Onlar erkek kardeşlerimi daha çok seviyorlardı. Okumak istedim ama nenem buna izin vermedi. Lübnan'dayken 3 yıl okudum sonra okulu bırakmak zorunda kaldım.'* Eğitimle ilgili toplumsal cinsiyetin getirdiği kısıtlamalar 2. Odak grup görüşmelerinde de ortaya konuldu. Bu konuda K11 görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir;

Odak Grup 2: K11: *'Erkek içinde dışarıdan korkulur ama kız çocuğu için daha çok korkulur. Kız çocuk kendini koruyamaz, erkek çocuk kendini koruyabilir. Eskiden kız çocukların okumasına, çalışmasına izin verilmezdi. Ben şu an böyle düşünmüyorum. Eskiden sadece 6. Sınıfa kadar okunurdu. Sonra okuldan alınırdı. Çünkü korkulurdu.'*

Katılımcılardan K1, K2, K4 ve K11 toplumsal cinsiyetin eğitim yaşamına olumsuz etkilerini dile getirerek, yaşamlarından örnekler vermişlerdir. Toplumsal cinsiyetin yaşamın birçok noktasında etkisi hissedilmektedir. Ancak insanın temel haklarından biri olan eğitim konusunda kısıtlayıcı etkide olması Suriyeli göçmen kadınların toplumsal cinsiyetten ne kadar etkilendiklerini ortaya koymaktadır.

Toplumsal cinsiyetin etkili olduğu bir diğerk alan ise sosyal yaşamda kız ve erkek çocuklarına yönelik ayrımcı bakış açısıdır. Katılımcıların sosyal yaşamlarında, çocukken oynadıkları oyunlarda, dışarıda geçirilen süre konusunda toplumsal cinsiyetin kısıtlayıcı etkilerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

Odak Grup 1: K6: *'Bence her şey aileye bağlı. Kız ve erkek ayrımı aileden kaynaklanıyor. Hayat bana birçok şey öğretti. Bir kadının hiçbir hakkı olmadığını, başında bir erkek olmadan hiçbir şey yapamayacağını öğretti. İnsanın başında bir koca, baba ya da amca olmalı.'* aynı şekilde K3 de K6 ile yakın düşünceler paylaşmıştır.

Odak Grup 1: K3: *'Babam erkek kardeşlerime daha çok para veriyordu ve onları daha çok önemsiyordu. İki erkek kardeşim vardı. Ben traktörü kullanmak istiyordum ancak babam sadece erkek kardeşlerime öğretti.'* K5 de benzer şekilde düşüncelerini ifade etmiştir.

Odak Grup 1: K5: *'Annem bizi erkek kardeşlerimden ayrı tutardı. Bizim yaşam alanlarımız daha kısıtlı, dışarıya çıkarken tek başımıza çıkamayız. Küçükken bir gezi olduğunda ben bir kız çocuğı olduğum için çıkamayacağımı söylerlerdi. Biz kız çocuğı olduğumuz için sürekli korunmamız gerektiğı düşüncesi vardı.'* 2. Odak grup görüşmesinde de K10 sosyal yaşamda kadın ve erkeklere yönelik ayrımcılığı ifade etmiştir.

Odak Grup 2: K10: *'Biz erkek çocuklarına göre daha çok korkarız. Akşam erkek kardeşim çıkabilirken ben çıkamıyorum.'*

Toplumsal cinsiyet göçmen kadınların ve kız çocuklarının dışarıda geçirdikleri süre konusunda etkili bir norm olmaktadır. Bunu K9'un ifadelerinde de görölmektedir.

Odak Grup 2: K9: *'Şu anda 1 oğlum 3 kızım var. 4'ünü de dışarıya bırakıyorum. Benim için bunda bir sorun yok ama amcaları kız çocuklarımın dışarıya çıkmasına kızıyorlar. Sadece çocuklarıma değil bende dışarıya ya da markete çıktığımda ne yaptığımı ne ettiğimi sürekli sorup beni rahatsız ediyorlar. Ben kendimden eminim ama söyledikleri beni huzursuz ediyor. Dışarı çıktığımda bütün aile büyükleri karışıyor. Ama eşim gittiğinde kimse karışmıyor. Komşularım bile benim hastaneye gitmeme dışarı*

çıkma karışıyorlar. Bu kadındır evde otursun diyorlar. Benim yaptıklarımı bir erkek yaptığında sorun olmuyor. Ama ben bir kadın olduğum için herkes her şeye karışıyor.'

Katılımcıların çoğunluğu sosyal yaşamın, dışarıdaki hayatın kadınlar ve kız çocukları için daha korkutucu olduğu noktasında hemfikir görüş bildirmektedir. Bu durumun öğrenilmiş toplumsal cinsiyet normları olduğu da ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Odak Grup 2: K13: *'Bizim toplumda kız çocuğu için korkulur. Toplumda ve İslamiyet'te her ikisi için de korkulması gerekir ama bizde sadece kızlar için korkulur. Anneler hep kız çocuklarına kendilerini korumaları gerektiğini söyler ve nasihat eder. Savaştan sonra bu durum daha çok arttı. Mesela bekarken tek başıma gidip alışveriş yapamıyordum. Kendi ihtiyaçlarımı alamıyordum.'*

Toplumun erkek ve kız ayrımının doğumla birlikte başladığını ifade eden K14 düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir.

Odak Grup 2: K14: *'Toplumda erkek çocuk hep öndedir bu durum doğum sırasında başlar. Erkek çocuk doğarsa mutluluk, kız çocuk doğarsa hüznün vardır. Şimdi hayat değişti, kız çocuğun artık anneye babaya bakan bir varlık olduğu düşünülüyor. Kız çocuğun sevgisi daha samimi geliyor.'*

Katılımcıların çoğunluğu toplumsal cinsiyetin yaşamlarına olumsuz etkilerini değerlendirirken 3 katılımcı kendi yaşam deneyimlerinde toplumsal cinsiyete dayalı bir zorlanma yaşamadıklarını ailelerinin kendilerine ayrımcı davranmadığını ancak geniş aileden amcaların veya komşuların kendilerine karıştıklarını ve bu durumda ailelerinin zorlandığını ifade etmişlerdir.

Odak Grup 1: K7: *'Annem bana destek olurdu. Okuldan çıkıp tarlaya gidip çalışırdım. Bizim ailede erkek kız ayrımı yapılmazdı. Ben ticaret ve iktisat bölümü okudum. Annem bana hep iyi şeyler öğretti. Ama bir kız çocuğunun bisiklete binmesinin ve dışarda top oynamasının yasak olduğunu, komşular ve büyükler için kızların hava alması bile yasaktır. Annem beni savunmaya çalışırken çevreden dolayı çok zorlandı.'*

Odak Grup 2: K8: *'Her zaman toplumda kadın ve erkek arasında farklar oldu. İkisine eşit davranılmadı. Ben kızımın dışarı çıkmasını, kötü şeyler öğrenmesini istemiyorum. Küçükken yapmak istediğim şeyleri annem izin vermediği için kaçıp*

yapıyordum ama dönüşte dayak yiyordum. Bu durum nedeniyle ailem okula gitmemi istiyordu ama ben istemedim.'

Odak Grup 2: K12: 'Ailemden baskı görmedim ancak amca tarafım kızların telefon kullanmasına ve dışarı çıkmasına izin vermiyorlardı. Babam sevgi, aşk vb. konuların kız çocuklarına yasaklandığını söylerdi. Anneme her şeyimi anlatabiliyordum. Okula giderken babam, yanlış bir hareketim olduğunda beni uyarırdı.'

Katılımcılardan K7, K8 ve K12 kendi çekirdek ailelerinde toplumsal cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile karşılaşmadıklarını anne ve babalarının kendilerine erkek kardeşleriyle eşit davrandığını beyan etmişlerdir. Ancak toplumsal cinsiyet, toplumun var ettiği ve bireysel yaşamlara etki eden bir olgu olduğu için çekirdek aileler her ne kadar bu konuda duyarlı olsa da geniş aile içerisinde veya tanıdık, komşu çevreleri öğrenilmiş toplumsal cinsiyet rollerini bireysel yaşamlara müdahale aracı olarak kullanabilmektedirler.

Birinci başlıkta ele alınan katılımcıların toplumsal cinsiyet tanımlamalarına dair sorular, katılımcılar tarafından kendi yaşam deneyimleri üzerinden örnekler verilerek cevaplanmıştır. Verilen cevaplar içerik analizi ile analiz edildiğinde toplumsal cinsiyetin göçmen kadınların yaşamlarına 3 temel alanda etkisi olduğu anlaşılmıştır. Bu alanlar, tablo 3'te görüldüğü gibi eğitim, sosyal yaşamdaki ayrımcılık ve ev dışında geçirilen süredir.

Tablo 3. Toplumsal cinsiyetin göçmen kadınların yaşamlarına etki ettiği alanlar;

Temel Alanlar	Katılımcılar	Toplam Katılımcı Sayısı
Eğitim	K1, K2, K4, K11	4
Sosyal Yaşamdaki Ayrımcılık	K3, K6, K5, K10, K7, K8, K14	7
Ev Dışında Geçirilen Süre	K9, K13, K12	3

Tabloda toplumsal cinsiyetin eğitim alanında yaşamlarını kısıtladığını savunan 4 katılımcı bulunmaktadır. Sosyal yaşamdaki ayrımcılığa dikkat çeken katılımcı sayısı ise 7 kişidir. Katılımcılardan 3 tanesi de toplumsal cinsiyetin ev dışında geçirdikleri süreye etki ederek yaşamlarını kısıtladıklarına değinmişlerdir.

Temelde toplumda kız erkek çocuk ayrımı olarak gözlenebilen toplumsal cinsiyet, eğitim alanında kız çocuklarının kendilerini geliştirmeleri, meslek sahibi olmaları ve akabinde kendi ayakları üzerinde durmaları için gereklidir. Ancak toplumsal cinsiyet ile bunun kısıtlanması kadınların ve kız çocuklarının mağdur olmalarına sebebiyet vermektedir. Sosyal yaşam kişinin kendini tanıması ve gerçekleştirmesi için gerekli bir alandır. Toplumsal cinsiyet ile sosyal yaşamdan mahrum bırakılan kadınlar ve kız çocukları yaşamda var olmak ve kendini gerçekleştirebilmekten uzak kalmaktadırlar. Ev dışında geçirilen zaman kişinin kamunun sunduğu imkân ve fırsatlardan faydalanması demektir. Kadınların ve kız çocuklarının özel alana hapsedilerek kamu alanından uzak tutulmaları imkân ve fırsatların eşit dağıtılmamasına ve bireylerin bunlardan mahrum kalmalarına sebebiyet vermektedir.

4.2.2. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Göçmen Kadınların Bakış Açıları

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin kendi içinde çeşitleri bulunmaktadır. Bunlar: fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve zararlı geleneksel uygulamalar olarak sıralanabilmektedir. Birçok kişi tarafından somut örnekleri bulunan fiziksel şiddet ve cinsel şiddet dışındaki şiddet türleri, şiddet olarak düşünülmemekte ve tanımlanamayan şeyin de dile gelmesi ve verilere yansması pek mümkün olmamaktadır. Psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve zararlı geleneksel uygulamalar toplumdaki birçok birey tarafından normal olarak karşılanmakta hatta pek çok kadın bu şiddet türlerine maruz kalsa dahi suçu kendi davranışlarında arayabilmekte ve bunun bir hak ihlali olduğunu görememektedir. Katılımcılara toplumsal cinsiyete dayalı şiddet başlığı altında, bu şiddet hakkında ne düşündükleri, bu şiddetin sebebi ve şiddete kimin ve kimlerin etki ettiği soruları soruldu. Odak grup oturumu yürütücüsü tarafından öncelikle toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin tanımı ve çeşitleri anlatıldı. Ardından katılımcılara ilgili sorular soruldu. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet üzerine yapılan çalışmalar dikkate alındığında zorunlu ve gönüllü göç süreçlerinde kadınların erkeklere oranla toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden kaynaklı daha dezavantajlı konumda oldukları tespit edilmiştir (Yıldızıtugay, 2021). Bu araştırmada da katılımcıların göç ve savaş koşullarının şiddete uğrama risklerini arttırdığını ve bununla birlikte kadının toplumda koşullar ne olursa erkeğe oranla şiddete maruz kalmalarının daha fazla olduğu ortaya çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete göçmen kadınların bakış açıları:

Katılımcılardan K1 erkeğin davranışının temelinde annesinin önemini ifade ettikten sonra şiddeti uygulamayı önleme konusunda dini değerleri ön plana çıkarmaktadır. Aynı şekilde K5 de erkeğin şiddete meyil etmesi konusunda annesinin etkili olduğunu vurgulamaktadır.

Odak Grup 1: K1: *‘Erkek Allahtan korkuyorsa kadına iyi davranması gerektiğini bilir. Erkeğin kadına davranışını annesinin öğretmesi gerekir.*

Odak Grup 1: K5: *‘Bu konuda ailenin tutumu çok önemli. Mesela eğer bir erkek kız kardeşini dövdüğünde annesi buna kızarsa, izin vermezse. Erkek büyüdüğünde, evlendiğinde eşini dövmez.’*

K2 de toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti değerlendirirken aile faktörüne dikkat çekmekte ailenin kızının yanında olması gerektiğini düşünmektedir. K11 ve K12 de şiddet konusunda ailenin tutumunun çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Odak Grup 1: K2: *‘Temelin sağlamsa, sağlam olursun, temelin bozuksa bütün hayatın bozuk olur. Temelden kastım aile. Aile eğer kızına boşanma konusunda destek olur ve hak ve hukukunu bilirse ve ona yardım ederse eşi de ona saygı duyar.’*

Odak Grup 2: K11: *‘Bence erkeklerin şiddet uygulaması anne babasının yetiştirmesinden kaynaklı. Erkek her şeyi yapma hakkını kendinde görmekte. Annesi ‘kadınlara yüz verme, yüz verirken tepene biner, paranın ne kadar olduğunu söyleme, çok para verme, ailesine gitmesine izin verme.’ diyor.’*

Odak Grup 2: K12: *‘Erkeğin kadına her şeyi yapma hakkı yoktur. Ama eşim annesi ve kız kardeşi yüzünden bana kötü davrandı. Eşim bana her şeyi yapma hakkını kendinde görüyor.’*

Diğer katılımcılar ise erkeklerin evlendikten sonra kadının üzerinde söz hakkı olduğunu düşündüklerini, kadına her şeyi yapma hakları olduğunu düşündüklerini dile getirmişlerdir.

Odak Grup 1: K3: *‘Erkek, kadınla evlendikten sonra bütün hakkın kendisinde olduğunu düşünür, kızdığında kadının dışarı çıkmasına izin vermez. Eşim kızdığında*

dışarıya, aileme gitmeme izin vermez bu hakkı kendisinde görmektedir. Kadın bir hata yaptığında onu ailesine kadar suçlar.'

Odak Grup 1: K6: *'Evlendiğinde erkek, kadını malı gibi görüyor. Şiddet çok zor. Her şey erkeğin elinde, erkek her şeye hakkı olduğunu düşünüyor Suriye'de durum bu şekildeydi. Türkiye'de de tanıdığın bazı kişilerin bunu uyguladığını gördüm.'*

K6 erkeğin ataerkil tutumunun sadece evlendiği kadın üzerinde yaşatmadığını ailede bulunan anne, kardeş ve kızlar üzerinde de güç ve otorite olarak kullandığını dile getirmektedir. Erkek ailedeki bütün kadınların yöneticisi, reisi olarak kendini görmekte ve onlara güç uygulayabilme hakkını kendinde görmektedir. K6 bu konudaki düşüncelerini şu şekilde dile getirmektedir;

'Aileden gelen erkek, ben aileme, anneme, kızıma, eşime de erkeğim. Her şeyi yapabilirim. Ama kızın ailesi kızını önemserse yanında olursa erkek bu hakkı kendinde göremez. Mesela bir kız evlenmek istemiyorsa demek ki sevgilisi var o yüzden evlenmek istemiyor diyorlar.'

Odak Grup 1: K7: *'Ailem ve çevremdekiler, dayımlar falan bize baskı yapıyorlar. Örneğin erkeğe karşı sesini çıkarma diye. Bunu bize aşıtlıyorlar. Ben bile kızıma 'Dur, sesini çıkarma, dışarı çıkma!' diye söylüyorum. Eşime ya da büyüklere karşı çıktığımda annemi suçluyorlar. 'Annen sana bunları öğretiyor' diyorlar.'*

K7 ise ailenin, çevredekilerin erkeği üstün gören tutumlarının ister istemez kendisine de yansıdığını kendisinin de kızını başkaları gibi uyarmaya başladığını ifade etti.

Odak Grup 2: K8: *'Kadın ne yaparsa yapsın, erkek hep kendini yüksekte görmektedir. Erkek toplumda para kazanmaktan kaynaklı hep kendisini köpek gibi dışarda çalıştığını kadının da sürekli evde yattığını düşünür. Eşim engelli ve başka biri ile de evli olduğu halde gelip bana kötü sözler söyleme ve üstünlük taslama hakkını kendinde görüyor.'*

Odak Grup 2: K9: *'Erkekler eve para getirdikleri için kadına her şeyi yapma hakkını kendinde görüyor. Mesela erkek eve geldiğinde yemek yoksa kadının babasını*

arıyor, baba da 'senin hakkındır, döv diyor.' Yani kızının arkasında durmuyor. Erkeklerin çoğu kadınları kısıtlamaya çalışıyor. Kendileri yaptıkları için kadınların da kötü şeyler yaptığını düşünüyorlar.'

K8 ve K9 ise erkeğin ekonomik gücü elinde bulundurmasından kaynaklı her şeyi yapma hakkını kendinde gördüğünü dile getirmektedir.

Odak Grup 2: K13: *'Bizim toplumda erkek her zaman yüksektir. Bazı kadınlar bununla savaşıyor ve kazanır. Ben savaştım, boşandım ve kazandım.'*

K13 erkeklerin üstün görülmesinin toplumda bir gerçeklik olduğuna vurgu yaparak bu durumun savaşılmaması, mücadele edilmesi, gereken bir durum olduğunu söylemektedir. Kendisinin bu konuda savaştığını boşanmayı başararak bu mücadelesini kazandığını ifade etmiştir.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet katılımcıların bakış açısıyla ve kendi ifadeleriyle aktarılmıştır. Katılımcıların görüşleri içerik analizi edildiğinde, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin yaratıcıları aile ilişkileri, ailenin erkek çocuğu yetiştirme tarzı, kadına davranış şeklini belirlemektedir ve erkeğin sahip olduğu ekonomik gücün kadın üzerinde tahakküm sağlama hakkı sunduğuna katılımcılar tarafından dikkat çekilmiştir.

Tablo 4. TCDŞ'nin Oluşturucuları/Yaratıcıları

TCDŞ'nin Oluşturucuları	Katılımcılar	Toplam Katılımcı Sayısı
Aile İlişkileri	K3, K6, K7, K13	4
Ailenin Erkek Çocuk Yetiştirme Tarzı	K1, K5, K2, K11, K12	5
Ekonomik Güç	K8, K9	2

Katılımcılardan, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin oluşturucu/yaratıcı unsurları olarak aile ilişkilerinin önemine vurgu yapanların sayısı 4 kişi olmuştur. Ailenin erkek çocuk yetiştirme tarzının etkili olduğunu düşünen 5 katılımcı olmuştur. Katılımcılardan 2'si ise ekonomik gücün şiddet oluşundaki önemine dikkat çekmişlerdir.

Katılımcılar, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin oluşturucuları yaratıcıları olarak annelerin rolüne dikkat çekmektedir ancak annelerinde çocuk yetiştirme süreçlerinde bir erkek gücü ile karşı karşıya kaldıkları gerçeğini göz ardı etmemek gerekmektedir. Bir anne çocuklarını yetiştirirken ne kadar özgür ve bağımsız olmaktadır,

sorusunu da dikkate almak gerekmektedir. Katılımcıların da söylediği gibi erkek eve para getirdiği için hanede her şeyi yapabilme hakkını kendinde görmektedir. Ailede ekonomik güç olmak beraberinde hanede yaşayan bütün kadınlar üzerinde otorite olma hakkı getirmektedir. Katılımcıların dikkat çektiği bir diğer konu ise kadının ailesinin kadının hak ve hukukunu ne kadar savunduğuna bağlı olarak erkeklerin de eşine her şeyi yapabilme hakkını etkilediğidir. Kadının ailesi, kadının arkasında durduğu, gerekli durumlarda boşanmasına destek olduğu zaman eşin de kadına davranışı farklı olabilmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin şiddeti besleyen bir unsur olduğu gerçeği ise katılımcıların sosyal yaşamlarına geniş aile fertlerinin, çevrenin ve komşuların karışması erkeklerin kadın üzerinde tahakküm kurma gücünü pekiştirmektedir.

4.2.3. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele Deneyimleri

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet toplumda bireyler arasında bir hak ederlik olarak değil de bir hak ihlali olarak görüldüğünde bu şiddetle mücadele etme arayışı da başlayacaktır. Göçmen kadınlar maruz kaldıkları şiddet karşısında şiddeti algılayış tarzları ve haklarını bilme kapasiteleri oranında şiddetle mücadele etmektedirler. Şiddetle mücadele yaşanan durumun şiddet olarak tanımlanması, kişiye şiddet uygulayan bireyin statüsü, hakların yeterince bilinip bilinmemesi gibi faktörlerden etkilenmektedir. Odak grup oturumunda toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin farklı türlerine maruz kalan Suriyeli göçmen kadınlara, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ile mücadele deneyimleri soruldu. Bu başlık altında herhangi bir şiddet durumunda hangi kamu kurum ve kuruluşlara, bu alanda çalışan Sivil Toplum Kuruluşlarına başvurabileceklerini bilip bilmedikleri soruldu. Bu sorunun akabinde daha önceki deneyimleri ve mücadele yöntemleri soruldu. Son olarak da bu süreçlerdeki destek mekanizmalarının olup olmadığı ve ne kadar destekleyici oldukları soruldu. 2024 yılında Serin tarafından toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve göçmen kadınlar konusunun ele alındığı çalışmada şiddetin kesişimselliğine vurgu yapılmıştır (Serin, 2024). Aynı şekilde bu çalışmada da göçmen kadın olmanın, savaş koşullarından kaçıp gelmenin, dilini bilmedikleri bir ülkede yaşıyor olmanın ve ailevi destekten mahrum olmalarının şiddete uğrama noktasında kesişimsellik oluşturduğu bulgusuna ulaşmamıza sebebiyet vermektedir. Suriyeli göçmen kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele deneyimleri kendi ifadeleriyle;

Odak Grup 1: K1: *'Bir şiddet durumuyla karşılaştığımda ilk önce aileme giderim, ailem destek olmazsa polise giderim. Ama polise gitmemi ailem kabul etmez.'* K1 bir şiddet durumunda öncelikli olarak ailesine gitmeyi düşünmekte, polisi ikinci bir seçenek olarak görmektedir. Aynı şekilde K3, K4, K5 ve K7 de ilk önceliklerinin aile olduğu meselenin aile içinde çözülmesi gerektiğini düşünmektedirler. Eğer aileleri kendilerine destek olmazsa ikinci bir seçenek olarak polisi ve STK'ları düşünebileceklerini ifade ettiler.

Odak Grup 1: K3: *'Bir şiddet durumunda önce aileme giderim, çözüm olmazsa STK'lar ve polise giderim. Ailem eskiden bana destek olmuyordu. Ama haklı olduğumu anlayınca bana psikolojik olarak destek oldular. Polise gidersem ve olay büyürse bana destek olmazlar.'*

Odak Grup 1: K4: *'Bence olay aile içinde çözülmeli. Polise gidilirse boşanma ile sonuçlanır. Böyle bir şey olursa ailem bana destek olur diye düşünüyorum. Ama polise gidersem tepki gösterirler.'*

Odak Grup 1: K5: *'Bir şiddet durumunda çoğu kez bunu dışarıya yansıtmam. Eşimin ailesine söylerim onlar bana destek olurlar eğer destek olmazlarsa kendi aileme giderim onlar bana destek olur.'*

Odak Grup 1: K7: *'Bir şiddet durumunda bunu ailemle çözmemin doğru olduğunu düşünüyorum. Eğer ben haklıysam ailem yanımda olur, arkamda durur. Ailem polise şikâyet etmemem için bana destek olur. Sorunumu ailem kendisi çözer. Ailem polise şikâyet etmenin ayıp olduğunu düşünür.'*

Katılımcılar, sorunu çözme mercii olarak ailelerini görmekteler. Polise gitmeyi düşünmekteler ancak, polis işin içine girerse aileleri tarafından dışlanmaktan ve yalnız bırakılmaktan endişe etmektedirler.

Katılımcılardan, K2 ve K6 ise daha önce maruz kaldıkları şiddet durumunda mücadele ettiklerini, polise gittiklerini ifade ettiler.

Odak Grup 1: K2: *'Bir şiddetle karşılaştığımda nereye başvurmam gerektiğini biliyorum. Polise ve STK'lara giderim. Daha önce de başvurduğum için pişman değilim.'*

Bu süreçte kimse benim arkamda durmadı, yalnız kaldım. Çevrem bana karşı çıktı, kadın olduğum için eleştirildim. Çevremdeki insanların söyledikleri yüzünden psikolojim bozuldu.'

Odak Grup 1: K6: *'Bir şiddet durumuyla karşılaştığımda polise gidebileceğimi biliyorum. Daha önce şikâyetinde bulundum. Eşimin abisi, eltisi bana karşı çıktılar. Benimle mücadele ettiler. Beni telefonla rahatsız ettiler. Bu süreçte 17 kilo verdim. Psikolojim bozuldu, adet düzensizliği yaşadım. Ama şikâyetinde bulunduğum için hiç pişman değilim.'*

K2 ve K6 şiddetle mücadele süreçlerinde çevreleri tarafından yalnız bırakıldıklarını ve psikolojik olarak kötü etkilendiklerini dile getirdiler.

Odak Grup 2: K8: *'Benim Allah'tan başka kimsem yok. Biz aşiretiz. Ailemin tek şartı çocukları bırak gel. Suriye'de kadın boşanırsa çocuklar erkekte kalır. Kadın eşini şikâyet ederse, boşanırsa kimse arkasında durmaz. Kadın hayatını karartmasıyla kalır. Aile senettir. Ailen destek olursa her şeyi yapabilirsin. Benim ailem Suriye'de, eğer ailem burada olsaydı buna katlanmazdım.'*

K8 şiddet konusunda ailenin çok önemli bir faktör olduğunu, kadının ailesi yanındaysa ve kendisine destek oluyorsa kadının hiçbir şeye katlanmayacağını beyan etmekte. *'Aile senettir.'* Sözü bu konudaki düşüncesini özetlemektedir. K9 da K8'e benzer bir ifadeyle şöyle cevap vermiştir;

Odak Grup 2: K9: *'Bir şiddet durumunda devlet kurumlarına başvurabileceğimi biliyorum ancak mesele bu değil. Sorun kimsenin arkamda durmayacağını biliyorum. Aynı aileden 4 evlilik var. Ailem sen 4 aileyi mi bozmak istiyorsun diyor bana. Misal ben boşanırsam 4 aile bozulur. Diğer ailelerin bana bağlı olması çok zor. Ailem çocuklarını bırak gel diyor. Hem çocuklarım hem de diğer aileler için susuyor ve katlanıyorum.'*

Katılımcılardan K11 ve K12 şiddetle mücadele konusunda aile desteğinin önemini vurgularken ekonomik özgürlüğün de önemini dile getirmekteler.

Odak Grup 2: K11: *'Polise şikâyet edebileceğimi biliyorum. Benim bütün ailem Suriye'de. Burada belimizi büken ailemizden uzak olmamız. Kadını kısıtlayan en önemli şey ekonomik özgürlük ve çocuklarıdır.'*

Odak Grup 2: K12: *'Ben aşiret içinde büyüdüm, bir kuruma bir yere gitmedim. Her şeye çocuklarım için katlanıyorum. Bana sürekli tek kolun var, yapamazsın, edemezsin diyorlar. Ailem bana 'çocuklarını bırak gel.' diyor. Çocuklarım için hiçbir şey yapmak istemiyorum. Ekonomik özgürlüğüm yok, tek başıma ne yapabilirim ki?'*

K13 aile desteğini dile getirerek çevrenin ve komşu kesimin dışardan bakınca erkeği savunduklarını ancak olayların iç yüzünü öğrendiklerinde kadına destek verebileceklerini ifade etmiştir.

Odak Grup 2: K13: *'Kadın Acil Destek İhbar Sistemi (KADES), polis, etrafımda bildiğim kurumlar, STK'lara başvurabilirim. 3 yıl boyunca polise başvurmayı düşündüm, başvurduğum zaman ailem bana destek oldu. Etrafımdaki komşularım durumumu bilmiyordu ve kocamın suçsuz, benim suçlu olduğumu düşündüler. Komşularımın bu şekilde düşünmesi beni çok üzdü. Ama herkese durumumu kanıtlayınca bana hak verdiler. Çünkü eşim madde kullanıyordu.'*

Katılımcıların hepsi bir şiddet durumunda polise başvurabileceği bilgisine sahiptir. K10 bir şikâyet durumunda ailesinin kendisine destek olacağını düşünmektedir.

Odak Grup 2: K10: *'Bir şiddet durumunda nereye başvurabileceğimi biliyorum. Ailem de bana destek olur diye düşünüyorum.'*

Odak Grup 2: K14: *'Bir şiddet durumunda devlet kurumlarına başvurabileceğimi biliyorum. Ben doğru yolda olduğumu bildiğim durumda asla vazgeçmem. Hakkım olduğu kadar her yere başvururum, hakkımı savunurum. İnancım gereği adalete inanıyorum. Adaletin bir yerde tecelli edeceğine inanıyorum.'* K14 adalete olan inancını vurgulayarak hakkını savunabileceğini ifade etmektedir.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ile mücadele yöntemleri hakkında bilgi almanın amaçlandığı bu başlıkta Suriyeli göçmen kadınlar kendi yaşam deneyimleri üzerinden toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle nasıl mücadele ettiklerini ifade ettiler. 14 katılımcı herhangi bir şiddet durumunda başvurabilecekleri kamu kurum ve kuruluşlarını STK'ları bildiklerini beyan ettiler. Katılımcılardan üçü daha önce maruz kaldıkları şiddet durumunda polise gittiklerini, eşleri hakkında şikâyetle bulunduklarını kendi deneyimleri

üzerinden ifade ettiler. Diğer 10 katılımcı, şiddetten korunma konusunda ailenin önemine vurgu yapmışlardır. Şiddete maruz kaldıkları durumda öncelikli olarak ailelerine gideceklerini, aileleri destek olmazsa polise gidebileceklerini beyan ettiler. Ancak polise gitme durumunda ailelerinin kendilerine destek olmayacağını düşündüklerini, bu durumun toplumda pek hoş karşılanmayacağını düşündüklerini dile getirdiler. Katılımcıların toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kaldıklarında yaşadıkları deneyimler içerik analizi ile analiz edildiğinde, bu deneyimler dört tema etrafında toplanabildi. Bu temalar aşağıda Tablo 5 'te görülmektedir.

Tablo 5. Göçmen kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele deneyimleri

Deneyimler	Katılımcılar	Katılımcı Sayısı
Bireysel	K2, K6, K14	3
Ailevi	K1, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K11, K12, K13	10
Toplumsal	K8, K9, K13	3
Kurumsal	K2, K6, K13	3

Tablodaki veriler incelendiğinde göçmen kadınlar toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele ederken bireysel deneyimlerin yanında aile, toplumsal ve kurumsal deneyimler de elde etmektedirler. Ailevi deneyimleri katılımcıların büyük çoğunluğunun (14 katılımcıdan 10'u) vurgulaması şiddetle mücadele noktasında ailenin önemini ortaya koymaktadır. Çünkü katılımcılar bir şiddet durumunda çözüm üretici gücün aile olduğunu düşünmektedirler. Ailevi deneyimlerden sonra toplumsal deneyimlerde katılımcıların mücadelelerini etkilemektedir. Çünkü şiddetle mücadele ederken bir şikâyet durumunda katılımcılardan 3'ü toplum tarafından kabul görmediklerini ve eleştirildiklerini bu durumda bireysel olarak kendilerini psikolojik olarak olumsuz etkilediğini vurgulamaktadırlar. Bir diğer deneyim başlığı olarak kurumsal deneyimler ele alındı. Bu başlık konusunda da katılımcılardan 3'ü daha önceki şiddetle mücadele durumlarında kamu kurumlarına yani emniyet güçlerine başvurdıklarını ve şiddet uygulayıcı kişi ve kişilerden şikayette bulunduklarını beyan etmişlerdir. Katılımcıların toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele deneyimleri dikkate alındığında bu deneyimlerin de kesişimsel olduğu ve konuyu ele alırken bütünsel bir yaklaşımın gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Bu deneyimlerin yanında katılımcılardan bazıları ekonomik özgürlüğün de önemine vurgu yapmışlardır. Katılımcılardan K11 ve K12 kadının ekonomik özgürlüğü olması durumunda içinde bulunduğu yaşam koşullarına boyun eğmeyeceğini ve bir şiddet durumuyla karşı karşıya kaldığında rahatlıkla şikâyetle bulunabileceğini belirtmişlerdir.

Katılımcıların bireysel, ailevi, toplumsal ve kurumsal deneyimleri dikkate alındığında araştırmadan anlaşıldığı üzere kadının arkasında ailesinin durması ve desteklemesi durumunda kadının daha güçlü olacağı ve maruz kaldığı şiddete boyun eğmeyeceği konusunda hem fikir oldukları anlaşılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Bu çalışma; Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle zorunlu olarak göç eden, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan Suriye uyruklu kadınlarla odak grup görüşmeleri yapılarak, göçmen kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddet deneyimlerinin anlaşılması amaçlanmıştır. Çalışmada toplumsal cinsiyetin ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin tanımlamaları ve çeşitleri anlatıldıktan sonra göç olgusu, Türkiye’deki göç hareketleri ve Suriyeli kadınlar başlıkları tanımlanmıştır. Araştırma kapsamında Suriye uyruklu ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan 14 kadınla odak grup görüşmeleri uygulanmıştır. Katılımcılara toplumsal cinsiyet tanımlamaları, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete bakış açıları ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele ve müdahale yöntemleri başlıkları altında sorular yöneltilmiştir. Katılımcılara her bir başlık altında açık uçlu konunun detaylandırılmasını sağlayan sorular yöneltilmiştir. 2 farklı görüşme ve farklı katılımcılardan oluşan odak grup görüşmelerinde sorulacak kavramlar katılımcıların anlayabilmesi için oturum yürütücüsü tarafından açıklanmış ve ardından katılımcılara kendi tanımlamaları ve deneyimleri sorulmuştur.

Çalışmaya katılan toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan Suriye uyruklu 14 göçmen kadının yaş aralığı 17-43 aralığındadır. Katılımcıların çocuk sayısı 1-7 aralığındadır ve 2 katılımcının da hamile olduğu, katılımcılardan sadece birini hiç evlenmemiş ve çocuk sahibi olmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Katılımcılardan 4’ünün fiziksel şiddet, 5’inin psikolojik şiddet, 2’sinin ekonomik şiddet, 1’inin cinsel şiddet ve 1’inin de çocuk erken yaşta evliliğe maruz kaldığı anlaşılmıştır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin bütün türlerinden maruz kalanların bulunduğu katılımcılar, araştırmanın problemi ve amacı için en uygun örneklem oldukları anlaşılmıştır.

Katılımcıların, sorulan sorulara 2023 yılında Kilis ilinde göçmenlere yönelik yapılan bir araştırmada 10 katılımcının ifade ettiği gibi özellikle şiddet konusunda kendi deneyimlerinden yola çıkarak cevap verdikleri görülmüştür (Bekçi, 2023). Katılımcılara toplumsal cinsiyet kavramı sorulduğunda kendi çocukluk anılarını anlatarak kız erkek

ayrımının kendi yaşamlarında nasıl uygulandığını dile getirmişlerdir. Toplumsal cinsiyetin katılımcıların yaşamlarına etkisini verilen cevaplar sonucu eğitim, sosyal yaşam ve dışarıda geçirilen zaman başlıklarının ön plana çıktığı verisine ulaşılmıştır. Eğitime ulaşmada kız çocukları için korkulduğu, bu yüzden kendilerinin okula gönderilmediklerini dile getiren katılımcılar. Katılımcılar, eğer ailelerinin kendilerini okula göndermiş olsalardı, okumak istediklerini dile getirmişlerdir. Ama ailelerinin ve çevrelerinin kız çocuklarının okumalarına sıcak bakmadıklarını, kız çocuğu okula giderse başına kötü bir şey geleceği endişesi yaşadıklarını bu yüzden de en doğal hakları olan eğitim haklarının ellerinden alındığını beyan etmişlerdir.

Eğitim konusunda olduğu gibi sosyal yaşama katılım da toplumsal cinsiyet ile kısıtlanan bir diğer konudur. Göçmen kadınların arkadaş edinmeleri, sosyal bir çevreye sahip olmaları toplum tarafından engellenmeye çalışılmıştır. Bu durum kadınların ve kız çocuklarının sosyalleşememelerine ve kendilerini yaşamda gerçekleştirmemelerine sebebiyet vermiştir.

Toplumsal cinsiyetin kadınların ve kız çocuklarının yaşamlarında kısıtladığı bir diğer alan da dışarıda geçirilen zamandır. Kadının domestik alana hapsedilmesi, kadının ev işleri ve çocuk bakımı ile sınırlandırılmasına neden olmaktadır. Özel alana hapsedilen kadın kamusal alanlara girememekte ve kamunun sunmuş olduğu; eğitim, sağlık, hak hizmetlerden faydalanamamaktadır. Özel alanda kalan kadın herhangi bir hak ihlali ve şiddet durumuyla karşı karşıya kaldığında, kamu hizmetlerinden habersizliğinden veya bu hizmetlere nasıl ulaşacağını bilmediğinden dolayı söz konusu hak ihlali ve şiddete boyun eğmektedir. Bu durum kadının güçsüzleşmesine neden olmaktadır. Güçsüzleşen kadın da her türlü hak ihlaline maruz kalmaya elverişli hale gelmektedir.

Çalışmada elde edilen bulguların kadınların, kadın olmalarından kaynaklı toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalma konusunda, göçmen kadın olmalarının da etkili olduğu anlaşılmıştır. 2024 yılında TCDŞ alanında Suriyeli 10 katılımcı ile yapılan görüşmeler sonucu da benzer bir verinin ortaya çıktığı literatür taramasıyla görülmüştür. Araştırmada sorulan sorulara verilen cevapların kadın olmanın ve göçmen kadın olmanın şiddet konusunda kesişimsellik yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Serin'in araştırmasında göçmen kadınların maruz kaldıkları TCDŞ durumunda hizmetlere ve kaynaklara ulaşımının önündeki engeller saptanmıştır (Serin, 2024). Bu çalışmada da sorulan

sorulara verilen cevaplar sonucunda da şiddetin kesişimselliğinin ortaya çıkması sonucu aynı çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Kadınlar, kadın olmalarından ve bir de göçmen kadın olmalarından kaynaklı bir şiddet durumuyla karşı karşıya kaldıklarında bununla mücadele etmekte birçok kaygı ve korku yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bu korku ve kaygı daha çok ailelerinin yanlarında olmaması ve yanlarında olsalar dahi kendilerine destek olmayabileceklerine dairdir. Araştırmanın verilerine göre Şanlıurfa’da yaşayan göçmen kadınların kamu kurum ve kuruluşlarından, kentte bulunan STK’lardan haberdar olduğu bir şiddet durumunda nereye başvurabileceklerini bildikleri bilgisine ulaşılmıştır. 2021 yılında İzmir’de 22 göçmen kadınla yapılan “Göç Sürecinde Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı şiddet: Göçmen Kadınların Deneyimleri” adlı çalışmada da feminist bakış açısı dikkate alınarak zorunlu ve gönüllü göç süreçlerinde kadınların erkeklere oranla toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden kaynaklı daha dezavantajlı konumda oldukları araştırma sonucunda tespit edilmiştir (Yıldızıtugay, 2021). Bu çalışmada da bu sonucu destekleyici verilere ulaşılmıştır. Katılımcılar erkeklerin her zaman kendilerinde her şeyi yapabilecek hakkı gördüklerini bunun doğumla birlikte başladığını ve yaşamın tamamında sürdüğünü ifade etmişlerdir.

Mor Çatı Kadın Sığına Vakfı’nın 2024 yılında hazırladığı Birleşmiş Milletler Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunması Komitesi’ne Sunulan Gölge Raporunda göçmen kadınların bir şiddet durumuyla karşı kaldıkları zaman, dil bariyeri, kamu hizmetlerine erişimin kısıtlı olması ve sınır dışı edilme gibi dezavantajlara sahip oldukları için polise, emniyete başvuramadıklarını ortaya koymuştur (2024). Bu çalışmada kadınların göçmen olmalarından kaynaklı hak ve hizmetlere erişimindeki olumsuzluklara dair sorular sorulmadığı için böyle bir veriye ulaşılmamıştır. Ancak katılımcıların bazılarının aileleri Türkiye’de olmadığı için kendilerini yalnız hissettikleri bu yüzden her şeye katlandıkları söylemleri göçmen olmanın hak ve hizmetlere başvurma noktasında kısıtlayıcı etkisini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada göçmen kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddete bakış açılarını anlamaya yönelik sorulan bu şiddet hakkında ne düşündükleri, bu şiddetin sebebi ve şiddete kimin ve kimlerin etki ettiği sorularına katılımcıların aile faktörüne dikkat çekmesi aile çalışmaları açısından bu araştırmanın önemine dikkat çekmektedir. Araştırmada, katılımcılar ailenin kız çocuğuna, kadına destek olması durumunda

kadınların ve kız çocuklarının kendilerini daha güçlü hissettikleri ve hiçbir şeye boyun eğmeyeceklerini belirtmişlerdir. Ancak aile erkek çocuklarını yetiştirirken kız kardeşine uyguladığı şiddette ses çıkarmazsa erkek evlendiğinde de evlendiği kadına her şeyi yapma hakkını kendinde görebilmektedir. Katılımcıların düşüncelerine göre zaman zaman kayınvalide ve görümceler de şiddetin tetikleyicileri olabilmektedir. Aile içi şiddet konusunda kadının kadına desteğinin ne kadar önemli olduğu bu araştırmada bir kez daha vurgulanmıştır. Erkeğin evlilikle birlikte kendini kadının ‘sahibi’ gibi hissettiği ve kadına her şeyi yapabilme hakkını kendinde gördüğü katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Vurgulanan bir diğer nokta ise erkeğin ailedeki ekonomik gücü elinde bulundurması ve bu güç üzerinden kendini otorite olarak gördüğü düşüncesi hakimdir. Erkek eve para getirdiği ailenin geçimini sağladığı için ailedeki kadın ve kadınlara güç uygulayabilme hakkına sahip olduğunu düşünmektedir. Bununla birlikte göçmen kadınların ailelerinin de toplumsal cinsiyet normlarına bağlı olduğu dikkate alındığında erkeklerin uyguladıkları bir şiddet durumunda kendilerine hak verileceğini düşünmelerini sağlamaktadır. Toplumsal cinsiyetin erkeklere bahsettiği bu koruma kalkanı erkeğin kadını ‘malı’ gibi görmesine ve kadına her türlü baskı ve şiddeti uygulayabilme imkanını sunmaktadır.

Göçmen kadınlardan oluşan katılımcılara toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele ve müdahale yöntemleri sorulduğunda kadınların hepsinin bir şiddet durumuyla karşı karşıya kaldıklarında hangi kamu kurum ve kuruluşlarına, bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarına başvurabileceklerini bildiklerini beyan etmiştir. Katılımcılar yaşadıkları Şanlıurfa ilinde birçok sivil toplum kuruluşunun, vakfın, derneğin ve BM kurumunun olduğu bilgisine sahip olduklarını dile getirmişlerdir. Ama bir şiddet durumuyla karşı karşıya kaldıklarında öncelikli olarak polisi ve veya kurumları tercih etmediklerini ifade etmişlerdir. Öncelikli olarak ailelerini tercih edeceklerini, sorunun aile içinde çözümünün daha kolay olduğu görüşünü 11 katılımcı vurgulamış 3 katılımcı da daha önceki deneyimlerinde emniyete başvurduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun önceliğinin aileleri olması Suriyeli göçmenler arasında geleneksel toplum ve aile yapısının egemen olduğunu kanıtlamaktadır. Sorunların aile içinde çözülmeye çalışılması, ailelerin kızları emniyete başvurması durumunda kızlarını desteklememesi kadınların şiddetle mücadele konusunda somut adımlar atmamasının önündeki en büyük

engeldir. Kadınlar toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kaldıklarında ve bir şikâyetle bulunmaları durumunda ailelerinin onlara destek olmayacağını düşündükleri için bu konuda bir girişimde bulunamamaktalar. Daha önce fiziksel şiddete maruz kalan ve eşleri hakkında emniyete şikâyetle bulunan 2 katılımcı süreçte ne kadar zorlandıklarını dile getirdiler. Ailelerinin, çevrelerinin kendisi kadın olduğu şikâyet etmesinin yanlış olduğunu düşündüklerini söylemişlerdir. Katılımcılar bu süreçte psikolojik olarak zorlandıklarını, kimseden destek alamadıklarını ve sürecin bütün zorluğuyla tek başlarına mücadele ettiklerini ifade ettiler. Bir kadın şiddetle mücadelede ne kadar kararlı olursa olsun destek mekanizmalarından mahrum bırakıldığı zaman süreçte zorlanmaya, yıpranmaya ve çoğu zaman kadarından vazgeçmeye başlamaktadır. Şiddet karşısında kalıcı bir mücadele olabilmesi için kadının aile, çevre ve toplum tarafından desteklenmesi ve teşvik edilmesi gerekmektedir. Kadınları karşılaştıkları bir şiddet durumunda şikayetçi olmaktan, bu şiddetle mücadele etmekten alıkoyan bir diğer faktör de çocukları olmaktadır. Şikâyetle bulunan, boşanmaya çalışan kadınlar çocukları ile tehdit edilmektedir. Aileleri boşanma konusunda destek olan kadınların da aileleri çocuklarının eşinin evinde bırakıp baba evine dönmesi durumunda destekleyici olabileceklerini söyledikleri için kadınlar, şikâyetle bulunma veya boşanma davası açma konusunda adım atmaktan vazgeçebilmektedir. Boşanmaları durumunda çocuklarından vazgeçmeleri gerektiğini düşünen kadınlar, çocuklarını kaybetmemek için maruz kaldıkları şiddete boyun eğmek zorunda kalmışlardır.

Toplumsal cinsiyet normları nedeniyle eğitim alamamış, sosyal yaşamları kısıtlandığı için farklı bir mesleki yetkinlik kazanamamış ve kamu kurum ve kuruluşlarına erişimleri yaşam boyu kısıtlanmış Suriyeli göçmen kadınlar, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kaldıklarında da somut bir mücadelede bulunamamaktalar.

5.2. Sonuç ve Öneriler

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, toplum içinde bireylerin sırf cinsiyetlerinden kaynaklı maruz kaldıkları şiddettir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin birbiriyle keşişimsel olmak üzere farklı türleri bulunmaktadır. Bunlar, fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve zararlı geleneksel uygulamalar olarak sıralanabilmektedir. Fiziksel şiddet somut olarak, gözle görünür etkiler bıraktığı için

toplum ve maruz kalanlar açısından daha iyi bilinmektedir. Cinsel şiddet çoğu evlilik içinde veya erken yaşta zorla evliliklerde meşru gibi kabul edilse de maruz kalan üzerinde ciddi etkiler bırakmaktadır. Psikolojik şiddet birçok kişi tarafında tanınmamakta ve normal olarak karşılanırsa da kişinin günlük rutinlerini ve ruh sağlığını olumsuz etkileyebilecek potansiyelde bir şiddet türüdür. Ekonomik şiddet maruz kalan kişilerin hak ve hizmetlere ulaşma konusunda kısıtlayıcı olmakta ve bireyin özgürlük alanını daraltmaktadır. Son olarak toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin türlerinden biri olan zararlı geleneksel uygulamalar; çocuk erken yaşta evlilikler, kadın sünneti, töre ve namus cinayetleri vb. birçok bireyin hayatını olumsuz etkilemekte ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin derinleşmesine neden olmaktadır.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan bireyler yeryüzündeki bütün coğrafyalarda bulunabilmektedir. Ancak toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin daha ağır yaşandığı toplumlarda toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin görülme sıklığı da artmaktadır. Şiddete birçok cinsiyet ve yaş grubundan birey maruz kalmakla birlikte toplumsal cinsiyete dayalı şiddet için bazı risk grupları bulunmaktadır. Bu gruplar arasında kadınlar, kız çocukları, erkek çocuklar ve LGBTİ+ bireyler daha yüksek riskli olmaktadır. Kadınlar toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin en çok maruz kalanları olarak görülmekle birlikte kadınlar içerisinde de göçmen kadınlar daha büyük bir riske sahip olmaktadır. Göçmen kadınların gerek menşe ülkelerinde gördükleri şiddet ve gerekse de yolculuk ve varılan ülkede olumsuz yaşam koşulları, barınma problemleri ve statü belirsizliği nedeniyle şiddete maruz kalma riskleri daha fazla olmaktadır.

Türkiye'ye ülkelerinde yaşanan savaş nedeniyle gelmek zorunda kalan Suriyeli göçmen kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddet deneyimlerinin anlaşılmasına çalışıldığı bu araştırmada katılımcılara sorulan sorulara verilen cevaplar sonucunda yapılan analizde; göçmen kadınların toplumsal cinsiyet kavramı kendilerine açıklandıktan sonra yaşamlarından verdikleri örneklerde toplumsal cinsiyeti çoğunlukla annelerinden öğrendikleri roller ve sorumluluklar olarak tanımladıkları ortaya konulmuştur. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete bakış açıları sorulduğunda ise maruz kaldıkları şiddetin, temellerinin ailelerin erkek çocuklarını yetiştirmesinde uyguladıkları yöntemde olduğunu ifade etmişlerdir. Aile erkek çocuğunu kadınlara ve kız çocuklarına

saygılı yetiştirirse erkeğin de büyüyüp evlendiğinde eşine saygılı davranacağını ve şiddet uygulamayacağını düşünmektedirler. Bu veriler şiddetin toplumun en küçük yapı birimi olan aile tarafından kültür aktarımı gibi aktarıldığını ortaya çıkarmaktadır. Katılımcılara, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele ve müdahale yöntemleri sorulduğunda; katılımcılar bir şiddet durumunda hangi kurumlara başvurabileceklerini bildiklerini ancak aileleri ile olayı çözmeyi daha çok tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Suriyeli göçmen kadınlar, karşılaştıkları bir şiddet durumunda şikâyetle bulunmaları durumunda ailelerinin kendilerini desteklemeyecekleri için bunu tercih etmeyeceklerini beyan etmişlerdir. Bu durum aile desteğinin kadının şiddetten korunmasında ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Kadınlar bir şikâyet durumunda çocukları ile tehdit edildikleri, çocuklarını kaybetme, bir daha görmeme tehlikesi ile karşı karşıya kaldıkları için şiddetten korunmak için somut bir adım atamamaktalar. Bu konuda kadınların sosyal ve hukuki haklarını yeterince bilmedikleri sonucunu da çıkarabilmekteyiz. Kadınların ekonomik özgürlüklerinin olmaması da içinde bulundukları duruma karşı çıkmamalarında etkili olmaktadır. Ekonomik olarak güçlenen kadınlar toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele ederken de daha güçlü olacaklardır.

Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadelede Öneriler;

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet alanında Suriyeli göçmen kadınlarla yapılan bu araştırma ortaya koymuştur ki; toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele noktasında kadının güçlenmesi çok büyük bir önem taşımaktadır. Kadının güçlenmesi için de güçlü bir statü ve içinde yaşadığı ülkede sahip olduğu haklarını ve destek mekanizmalarını yeterince iyi bilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte yasal güçlenme, psikolojik güçlenme ekonomik güçlenme ile taçlandırılmazsa günün sonunda haklarının farkında ama kendine ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarına maddi olarak bakamayan, kirasını ödeyemeyen bir kadının da şiddet gördüğü haneye ve kişiye dönmek dışında pek bir seçeneği bulunmamaktadır. Kadının özellikle göçmen kadının güçlenmesi için istihdam alanlarının artırılması, acil durumlarda sosyal yardım imkanlarının mevcut tutulması gerekmektedir. Özetle göçmen kadınların yaşadığı toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti azaltmak ve önleyebilmek için;

- Göçmen kadınların, yasal hakları ve medeni kanun hakkında daha fazla bilgilendirilmeleri sağlanmalıdır.
- Kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve aile içi şiddet konusunda bilgilendirilmeleri sağlanmalıdır.
- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un göçmen kadınlara anlatılması gerekmektedir.
- Göçmen kadınların psikolojik olarak güçlenmeleri için psikososyal destek merkezleri yaygınlaşmalı ve erişilebilir olmalıdır.
- Göçmen kadınların ekonomik olarak güçlenmeleri için mesleki eğitim kursları yaygınlaştırılmalı.
- Göçmen kadınların can güvenliğinin dikkate alınarak KADES uygulamasının tanıtımı detaylı bir şekilde yapılmalıdır.
- Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin tanıtımları ilgili meslek grupları tarafından yapılmalı.
- Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete maruz kalan göçmen kadınların her alanda güçlenmeleri için gerekli hukuki ve politik düzenlemeler yapılmalıdır.
- Göçmen kadınlara yönelik hizmet veren kurum ve kuruluşlar ve STK'ların Ekolojik Yaklaşımla (Birey, aile, çevre, topluluk ve toplum birlikteliği) çalışmaları gerekmektedir.

Kadının toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin hiçbir hak ederliğinin olmadığı aksine bir hak ihlali olduğunu bilmesi için gerekli saha çalışmaları ve farkındalık oturumlarının sahada aktif görev alan kurum ve kuruluşlar tarafından daha aktif bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Haklarını ve destek mekanizmalarını bilen kadın güçlenir, güçlenen kadın toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı harekete geçer.

KAYNAKÇA

- Adak, N. (2000). *Değişen Toplumda Değişen Aile*. Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Akkaş, İ. v. (2016). Kadına Yönelik Şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli* , 32-42.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç Ve Kültürlerarası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (20), s. 292-303.
- Alanka, D. (2024). Nitel Bir Araştırma Yöntemi Olarak İçerik Analizi: Teorik Bir Çerçeve. *Kronotop İletişim Dergisi*, 1(1), s. 62-82.
- Barın, H. (2015). Türkiye’deki Suriyeli Kadınların Toplumsal Bağlamda Yaşadıkları. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 10-56.
- Bekçi, S. (2023). SURİYE UYRUKLU KADINLARDA ERKEN ÇOCUK YAŞTA EVLİLİK: KİLİS ÖRNEĞİ. *Gaziantep Üniversitesi Göç Çalışmaları Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi.
- BMMYK. (2003). Mültecilere, Geri Dönüş Yapan ve Ülkesinde Yerinde Edilmiş Kişilere Yönelik Cinsel ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Önleme ve Müdahale Kılavuz İlkeleri.
- Buyuran, S. (2024). ERGENLERİN EBEVEYNLERİNDE GÖRÜNÜRDE NORMAL AİLE DİNAMİKLERİNİ ÖNLEME STRATEJİLERİNE DAİR BİR ODAK GRUP ÇALIŞMASI. *İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ*.
- CEDAW. (2022). *Nihayi Tavsiye Kararları*. CEDAV. 8 10, 2024 tarihinde alındı
- Cemal, Y. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara : Anı Yayıncılık.
- Creswell, J. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma*. (Ç. B. Demir, Çev.) Ankara: Siyasal Yayın ve Dağıtım.
- Çatı, M. (2024). *Türkiye’de Göçmen Kadınlar ve Kadına Yönelik Şiddet: Birleşmiş Milletler Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunması Komitesi’ne Sunulan Gölge Rapor*. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı.
- Demirel, M. Y. (2019). *Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet: İzmir İli Örneği*. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirkol, A. (2023). *Kontrolsüz Uluslararası Göç, Ulusal Güvenlik ve Türkiye: Bir Gelecek Perspektifi*. İstanbul: TASAM Yayınları.
- Derneği, M. v. (2024, 8 29). *Mülteciler Derneği*. 9 10, 2024 tarihinde <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> adresinden alındı

- F. H. Yılmaz, M. N. (2019). Küresel İklim Değişikliği, İklim Mültecileri ve Güvenlik. *Assam Uluslararası Hakemli Dergi*, s. 255-270.
- F. Yağar, S. D. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), s. 1-9.
- Fansa, M. (2021). Kimim Ben? Göçmen, Sığınmacı, Mülteci, Yabancı, Vatansız ve Geçici Koruma: Türkiye'deki Suriyeliler. *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(2), s. 289-306.
- Gürkan, Ö. v. (2009). Ekonomik Şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2-3.
- <https://www.csdestek.org/tr/cinsel-siddet-tanimi-turleri-kavramlar-> . (2024, Eylül 10). <https://www.csdestek.org/tr>. adresinden alındı
- <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler>. (2020, Mart 2020). Kasım 14, 2024 tarihinde İl Göç İdaresi Müdürlüğü: <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler> adresinden alındı
- İ. Sirkeci, U. D. (2019). Göç Çatışma Modelinin Katılım, Kalkınma ve Kitle Açıkları Üzerinden Bir Değerlendirmesi. *Journal of Economy Culture and Society*(59), s. 157-184.
- IOM. (2020). *World migration report 2020*. IOM Online Book Store. Ocak 22, 2024 tarihinde <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2020-turkish-chapter-2>. adresinden alındı
- Karınca, E. (2010). *Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Keygnaert, I. V. (2012). Hidden Violence is Silent Rape: Seksual And Gender-Based Violence in Refugees, Asylum Seekers And . *Culture, health ve* , 505-520.
- Komiserliği, B. M. (2003). Mültecilere, Geri Dönüş Yapan ve Ülkesinde Yerinde Edilmiş Kişilere Yönelik Cinsel ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Önleme ve Müdahale Kılavuz İlkeleri., (s. 1-149).
- Kümbetoğlu, B. (2008). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. Bağlam Yayıncılık.
- Odabaşı, M. A. (2024, Mart). Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Göç Politikası ve Göç Yönetimi. *Yüksek Lisans Tezi*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- OHCHR. (2020). United Nations Human Rights Office of The High Commissioner. (2020, Aralık). *United Nations Human Rights Office of The High Commissioner*. againstwomen.<https://www.ohchr.org/EN/Issues/Women/Pages/VaW.aspx#:~:text=The%2> adresinden alındı

- Okday, E. Y. (2015). Türkiye'nin ve Dünyanın Ortak Sorunu: Kadına Şiddet. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 64(16), s. 57-118.
- Ö. Öztürk, Ö. Ö. (2016). Kadına Yönelik Şiddetin Kadın ve Toplum Sağlığı Üzerine Etkileri. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, s. 139-144.
- Özay, S. (2011). 1989 Bulgaristan'Dan Zorunlu Göçün Etkilerinin Bursa Yerel Basını örneğinde İncelenmesi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, R. (2019). Göç Olgusu ve Toplumsal Yapıya Etkisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(34 (47)), s. 127-145.
- Parlak, S. (2018). Gençlerde Partnere Yönelik Şiddet ve Önlenmesi: Bir Karma Yöntem Çalışması. *Doktora Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları* , 15-34.
- Serin, S. (2024). *Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Maruz Bırakılan Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadınların Karşılaştıkları Güçlükler ve Güçlenme Deneyimleri*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekin, C. (2018). Yugoslavya'dan Türkiye'ye Göçlerin Nedenleri 1950-1958. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 39, 249-261. Konya.
- Toksöz, G. (2006). Uluslararası Emek Göçü. *İstanbul Bilgi Üniversitesi*.
- UNCHR. (2021, Aralık 25). *UNHCR BM Mülteci Örgütü*. Ocak 20, 2024 tarihinde Türkiye'deki Mülteciler ve: <https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar>. adresinden alındı
- UNHCR. (tarih yok). *UNHCR Türkiye*. 5 10, 2024 tarihinde <https://help.unhcr.org/turkiye/tr/tcds/toplumsal-cinsiyete-dayali-siddet-nedir/> adresinden alındı
- Vakfı, M. Ç. (2024). *Türkiye'de Göçmen Kadınlar ve Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Mar Çatı. 8 10, 2024 tarihinde alındı
- Vural, E. (2018). Suriyeli Sığınmacı Evli Kadınlara ve Türkiye'deki Evli Kadınlara Yönelik Erkek Şiddeti: Kilis Örneği. *Detay Yayıncılık*.
- Yağar, F. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), s. 1-9.
- Yıldızıtugay, D. S. (2021). *Göç Sürecinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet: Göçmen Kadınların* . İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Yıldızıtugay, D. S. (2021). *Göç Sürecinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet: Göçmen Kadınların Deneyimleri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü . 10 18, 2024 tarihinde alındı

Yıldızıtugay, D. S. (2021). *Göç Sürecinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet: Göçmen Kadınların Deneyimleri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

EK 1

GÖÇMEN KADINLARIN TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI ŞİDDET ALGILARI: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ

Odak Grup Oturumu Soru Formu

Tanıttıcı Bilgileri:

Yaşınız kaç?

Bildiğiniz diller?

Kaç Çocuğunuz var?

Araştırma Soruları

Toplumsal Cinsiyet Tanımlamaları

Sizce toplumsal cinsiyet nedir?

Toplumsal cinsiyetin yaşamınıza etkisinden bahsedebilir misiniz?

Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Bakış Açıları

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet dediğimizde sizin aklınıza ne gelmektedir?

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ne sebep olur?

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti nasıl önlenebilir?

Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele ve Müdahale

Bir şiddet durumuyla karşı karşıya kaldığınızda hangi kamu kurum ve kuruluşlara başvurabileceğinizi biliyor musunuz?

Biliyorsanız başvurmayı düşünür müsünüz?

Başvurduğunuzda aileniz, çevrenizdeki insanlar size destek olur mu?

Böyle bir süreçte destek mekanizmalarınız nelerdir?

GÖÇMEN KADINLARIN TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI ŞİDDET ALGILARI: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ

EK 2

AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Sayın Gönüllü,

Sizi, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILINÇ ve Sosyal Hizmet Uzmanı ve Sosyolog Gazal AYDOĞDU tarafından yürütülen ‘Göçmen Kadınların Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Algıları: Şanlıurfa Örneği’ başlıklı araştırmaya davet ediyoruz.

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz bırakılan geçici koruma altındaki kadınları karşılaştıkları güçlükleri değerlendirmektir. Bu amaçla yapılacak olan grup oturumunda toplamda 7 katılımcı bulunacak olup her bir katılımcıya 3 temel başlık altında toplam 10 soru sorulacaktır. Grup oturumun 90-120 dakika sürmesi beklenmektedir.

Görüşme tahminen 1 saat sürecektir. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, içtenlikle size en uygun gelen düşünceler çerçevesinde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda neden belirtmeksizin çalışmayı bırakma hakkına da sahiptir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya gazalaydogdu142@gmail.com e-posta adresinden ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve

faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi. Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının:

Adı Soyadı:

İmzası:

Araştırmacının:

Adı Soyadı:

29.12.2024

İmzası:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Gazal AYDOĞDU

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Sosyal Hizmet, Sosyoloji-Bingöl Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrenimi: Aile Çalışmaları -Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce, Arapça, Almanca

Bilimsel Faaliyetleri:

İş Deneyimi

Stajlar: Bingöl Sosyal Hizmet Merkezi-Stajyer Öğrenci

Çalıştığı Kurumlar: Göçmen Kadınlar ve Gençler İçin Sağlık ve Destek Merkezi (UNFPA-ŞBB)